

Pere-Joan Llabrés i Martorell

100
a n y s

de CARITAT a
INCA

MEMÒRIA AGRAÏDA
DE LES GERMANES DE LA CARITAT
A LA CASA BRESSOL I A LA RESIDÈNCIA D'ANCIANS

CENT ANYS DE CARITAT A INCA

Pere-Joan Llabrés i Martorell

CENT ANYS DE CARITAT A INCA

MEMÒRIA AGRAÏDA
DE LES GERMANES DE LA CARITAT
A LA CASA BRESSOL I A LA RESIDÈNCIA D'ANCIANS

**Edició oferida a les Germanes de la Caritat
per l'Ajuntament d'Inca
i pel Patronat de la Residència “Miquel Mir”**

Inca (Mallorca)
2000

D 5642
R. 21.002

EDITA:

AJUNTAMENT D'INCA

© Pere-Joan Llabrés i Martorell

No permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre sense l'autorització per escrit de l'autor.

Portada a partir de l'obra de Valerià Pinell (1980) "Germanor".

Imprès a Gràfiques Mallorca - Inca

ISBN: 84-920493-9-1

Dipòsit legal: P.M.-1561-2000

PRESENTACIÓ

En alguna ocasió he comentat que em complau observar com darrerament més són els camps estudiats sobre la nostra història local -bé a instància municipal, bé particular. I també en alguna ocasió he manifestat que aquest fet ens ha d'enorgullir per tal com palesa un molt bon nivell d'inquietud, de ganes de conèixer la nostra societat i ganes de saber-ne aspectes que la caracteritzen.

Perdonau-me si les paraules introductòries d'aquesta presentació són tal volta vagues, tal volta massa genèriques -fins i tot adaptables a qualsevol presentació!- però no podia estalviar-me de dir-les, ja que, per bé que algú pot trobar-hi quelcom a esmenar, el treball que teniu a les vostres mans n'és un exemple més.

Dit això, no puc més que manifestar la meva satisfacció pel darrer treball que el nostre autor inquer Pere-Joan Llabrés ens presenta; i la meva satisfacció també per la petició que em feren d'escriure aquestes paraules i, per tant, de passar a formar-ne part. He d'afegir, a més, que poques peticions podien ser més grates.

Permeteu-me, doncs, unes paraules per a l'autor de *Cent anys de caritat a Inca*. D'entre les nombroses facultats i aptituds de Pere-Joan Llabrés, la més destacable és, segons el meu parer, la seva militància com a inquer; és a dir, el nostre autor, des de sempre ha consagrat els seus esforços d'investigador -tot i que per motius vocacionals o professionals els ha compartit amb altres dedicacions- al coneixement d'aspectes tan diversos com interessants de la història d'Inca, amb la qual cosa no ha fet més que demostrar la seva fidelitat al que podríem encertadament anomenar la seva pàtria.

D'altra banda, cal fer referència del seu tarannà d'investigador amb una extraordinària set de coneixement en general, però sobretot de coneixement de la història de la ciutat que l'ha vist néixer. I és que m'atreviria a dir que aquest és, precisament, l'objectiu primer del seu compromís intel·lectual.

Dividint en quatre capítols, el treball del nostre autor repassa, amb una riquesa extraordinària de detalls, la història i presència de les Germanes de la

Caritat a Inca: començant pels precedents, que s'enfilen al segle XIII i que serveixen per emmarcar-lo, se'ns explica com arribaren les Germanes de la Caritat a la nostra ciutat cap a finals del segle XIX i quina ha estat la labor que hi han desenvolupat des d'aleshores.

Aquesta labor s'ha centrat fonamentalment en dues àrees: la docència, d'una banda, i el treball social, de l'altra. Pel que fa a la primera, no cal dir que Sant Vicenç de Paül, el centre que regeixen, ha esdevingut un col·legi històric en la nostra ciutat, però que alhora sempre s'ha esforçat per adaptar-se a les noves necessitats educatives.

Quant a la segona crec que ningú no dupta de la inestimable feina, sobretot des de la creació de la Residència, amb les persones més grans d'Inca. De fet, foren elles les que, en uns anys en què no es disposava dels recursos amb què es compta actualment, aixecaren el que avui és la nostra Residència "Miquel Mir".

Recollint el fruit d'aquesta labor, per tant, he d'agrair des d'aquí la tasca de totes i cadascuna de les Germanes que han passat per Inca i que, malauradament, enguany abandonen la Residència. Com a batle i com a president del Patronat de la Residència Miquel Mir, he coincidit amb elles des del 1995 ençà. Si un tret crec que n'és definidor, és la seva capacitat de transmetre humanitat, tan necessària en els nostres dies... però també tan oblidada.

No vull estendre'm més. Simplement és desig meu afegir que Inca agrairà sempre a les Germanes de la Caritat la seva dedicació i a Mn. Pere-Joan Llabrés el fet d'haver-ne deixat testimoni per escrit.

Pere Rotger i Llabrés
Batle-president de l'Ajuntament d'Inca

OFRENA

Quan m'encarregaren, fa pocs mesos, aquesta monografia, com homenatge a les Germanes de la Caritat, que deixen aquest mes de juny de prestar els seus serveis a la Residència d'ancians d'Inca, vaig pensar que, a més del record i de la dedicatòria agraïda a aquestes religioses, la publicació es podia relacionar ben bé amb el centenari que Inca celebra enguany: cent anys de ciutat. Són també cent anys de caritat, els que podem recórrer des de 1900 fins enguany, el 2000 de l'era cristiana i any jubilar. Com veurem tot d'una, al capítol primer, el 1900 Inca no sols es gloriava d'estrenar títol de ciutat, sinó que tengué l'ambició de projectar un gran centre assistencial, comptant sobretot amb la generositat i caritat dels inquers i amb la col·laboració de les Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paül.

Ja veurem que aquell projecte ambiciós no es dugué a terme, com altres de posteriors; que per a Inca va ser costós i lent el camí cap a institucions de caràcter social i benèfic que donassin resposta a les noves necessitats i reptes que plantejava la ciutat industrial i en plena expansió en el segle XX, un segle que ha patit la sacxada d'una guerra civil i de dues guerres mundials que, sobretot la primera del 36-39, tengué greu ressò de tot tipus entre nosaltres. Però Inca se'n sortí, de tots aquests mals tràngols, i tengué primer la “cuna”, la casa bressol, per a tenir esment dels fillons de les mares obreres i després l'Hospici, convertit en Residència d'ancians a mesura que la moderna sensibilitat social s'obria pas en la segona meitat del segle que fineix.

La primera atenció als infants en una institució inquera i l'acolliment dels ancians, no atesos per tantes causes a les seves llars, han marcat profundament la vida d'Inca en el segle XX. Sense la “Cuna” i sense la Residència per a persones majors, la vida de molts d'inquers d'aquest segle hauria estat prou diferent.

Hi ha hagut també altres iniciatives de caritat a Inca que no són esmentades en aquestes pàgines, les quals volen ser sobretot una memòria agraïda a les nostres “monges negres”, que deixen la Residència que han servit des de 1945. Cal recordar les Conferències de Sant Vicenç de Paül; el pa de Sant Antoni de Pàdua i altres obres de caritat a càrrec dels terciaris franciscans seglars; l'associació femenina de Santa Rita (“les Rites”), vinculada a les Germanes de la Caritat; Càritas parroquial, encara ben viva a les tres parròquies de Santa Maria la Major, Crist Rei i Sant Domingo; i, amb vinculació amb Càritas diocesana i amb Càritas interparroquial d'Inca, el menjador per a transeünts, obert des de 1994, servit per una franciscana Filla de la Misericòrdia en l'antic convent d'aquesta Congregació i per un bon grup de voluntaris. Ni cal oblidar l'obra social i assistencial de l'Ajuntament, sovint

amb col·laboració amb les obres d'iniciativa catòlica ressenyades, sobretot amb Càritas. També és molt d'agrair i ressaltar l'obra social i benèfica del Rothary Club a Inca.

És tot un esplet d'obres que testimonia com han estat, d'abundosos i eficients, 100 anys de caritat a Inca.

Tot ciutadà inquer se n'ha d'alegrar de cor. Allò que somniaven els nostres avis de 1900: que els habitants d'aquesta ciutat eren els qui havien de respondre primerament i generosa a la crida de la caritat, ha estat una realitat entre nosaltres que cal prosseguir en el segle XXI. Els cristians n'hem de donar gràcies al Pare que és amor, per Jesucrist, model, com a bon samarità, de tota l'obra caritativa dels seus deixebles, reconeixent que tot allò que feim als més petits i desvalguts és a impulsos del Sant Esperit, vertader “pare dels pobres”. Als creients en Crist ens obri nous camins de caritat el gran jubileu de l'any 2000 que estam celebrant i recurrent. “De pobres, en tenim i en tendrem sempre entre nosaltres” (cf. Jn 12, 8). El que ens pertoca és saber descobrir en ells el rostre de Jesús, ara invisible als nostres ulls: “A mi, no sempre em tendreu”, però tothora ben avinent als ulls de la nostra fe i al cor de la germanor que ens ensenya l'Evangeli.

En oferir aquesta publicació a les Germanes de la Caritat, singularment a les que a Inca des de 1927 han tengut cura maternalment dels bressols, i a les que han vetlat i estimat tants de vellets que tal volta ningú no estimava, vull manifestar-los, primerament a elles i a tota la Congregació ja bicentenària l'agraïment, que crec que compartesc amb tota la meua estimada ciutat; i vull augurar que tot el personal seglar que ara pren cura de la Residència per encàrrec de l'Ajuntament i de la Fundació i patronat, ho faci amb professionalitat, dedicació i entrega; que els nostres vellets puguin trobar en ells el costat i l'afecte que tal volta els han mancat a ca seva: que sàpiguen fer de la Residència una llar amatent, oberta com una mà que acaricia, sosté i acompanya.

Són passats cent anys de caritat a Inca. Que la caritat de tots els inquers continuï fruitant per molts d'anys!

No vull tancar aquestes línies sense agrair la col·laboració que m'han presat algunes persones i institucions per confegir aquesta monografia. Primerament a les Germanes de la Caritat de la Residència “Miquel Mir” i a les de la primera casa inquera de la Caritat, a la secretària general de la Congregació, Sor Cecília Miró Llull; a l'arxiver municipal d'Inca, Sr. Gabriel Pieras Salom; als responsables actuals de la secretaria de l'Ajuntament d'Inca; a Mn. Santiago Cortès, oficial de l'arxiu diocesà de Mallorca; a la Sra. Catalina Vallori i al Sr. Sebastià Balaguer, que amb diverses notícies han arrodonit aquesta obreta.

Pere-Joan Llabrés i Martorell, canonge de la Seu de Mallorca, fill d'Inca.
Diumenge 18 de juny, festa de la Santíssima Trinitat.

CAPÍTOL I

ELS PRECEDENTS DE LA RESIDÈNCIA PER A ANCIANS D'INCA

1. Una llarga tradició de caritat

La història dels nostres pobles, la història de la Cristiandat europea, des de la Terra Santa del Senyor, fins als límits d'Occident, travessats pels camins que menaven a Sant Jaume de Compostel·la, no es pot escriure sense fer referència a les institucions i als monuments que testimonien el seguiment de les paraules de Jesús a l'evangeli de Mateu: *Tenia fam, i em donàreu menjar; tenia set, i em donàreu beure; era foraster, i em vàreu acollir... estava malalt, i em vàreu visitar* (Mt 25, 35-36). Hospicis i hospitals, llars per a infants desemparats, han fitat la història de la caritat cristiana i de tantes iniciatives filantròpiques de dones i homes de bona voluntat, que han dedicat la seva vida o no han escatimat esforços perquè el proïsme sofrent, per qualsevol causa, trobàs una casa oberta, un remei a la soledat o a la malaltia, una mà fraternal o maternal que li donàs aixopluc, hospitalitat, afecte i tendresa.

Laics, religiosos i clergues, en nom de Crist, perquè veien el rostre de Jesús sofrent, pobre i abandonat, en el proïsme que patia, o per l'impuls d'un cor generós i entregat, han creat establiments i fundacions en bé del germà aclaparat per les dificultats de la vida. Servir pobres i malalts, acollir infants que no fruïen de l'esment que els calia, ha generat en l'Església i en la societat empreses que sovint han omplert el buit de la justícia amb obres de caritat. No ens aturam aquí a discutir el tema tan espinós i dificultós de la beneficència i de la justícia. Cal reconèixer injustícies ferestes en l'organització de la societat que ens ha precedit, i encara en la nostra; cal reconèixer també que moltes persones, en nom de la caritat cristiana o en nom d'un humanisme benefactor, han amorosit les nafres de la injustícia que ha espoltrit la dignitat i la felicitat humanes de tants de germans nostres.

En la història de l'Església, les fundacions d'homes i de dones per sortir a l'encontre del proïsme desventurat han estat esplet fecundíssim. Des dels Ordes medievals, com els Trinitaris, Hospitalers de Sant Joan i

canonges regulars de Sant Antoni (tots ells amb casa a Mallorca antany), fins a les institucions més modernes com l'Orde de Sant Joan de Déu o les que brollaren del cor del gran organitzador de la caritat, sant Vicenç de Paül, que també a Mallorca han trobat eco i imitació, s'han multiplicat els establiments per fer el bé als desemparats.

Com ja he insinuat, també la societat civil, en època de Cristiandad, indistricablement unida a la institució eclesiàstica, ha dreçat hospitals i hospicis per acollir els malalts pobres i els qui no tenien llar. Els qui a la ciutat o a les viles duïen la gestió del bé comú, d'acord amb els qui regien les parròquies, se'n preocuparen ferm de la situació dels conciutadans més desvalguts. La història dels hospitals a Mallorca és ben eloqüent des del moment de la conquesta de Jaume I. En la bul·la del papa Innocenci IV (1248), compareixen tres "monasteria" a la ciutat, que certament són hospitals: Sant Antoni (que estava ja en el carrer de Sant Miquel), Sant Andreu (a les actuals cases de la Cort) i Santa Magdalena (segurament de dones i al lloc del monestir actual). Reben el nom de monestirs perquè devien ser atesos per persones religioses; així consta en el de Sant Antoni, regit per l'Orde canonical que duïa el nom d'aquest sant. Més envant sorgiren altres fundacions per acollir malalts pobres i gent desemparada a la ciutat: l'hospital del Sant Esperit per a nins expòsits, a càrrec dels trinitaris; el de Santa Catalina, de Sant Antoni de Pàdua, de Sant Magí per a nins òrfens, el de Sant Llàtzer per a leprosos, de Sant Joan per als cavallers hospitalers, el de la Mare de Déu de Gràcia, el del Sant Esperit de Roma i el de Sant Pere i Sant Bernat, per a capellans ¹.

2. L'antic Hospital d'Inca

A les viles mallorquines, ben aviat es fundaren hospitals. L'hospital d'Inca ja és documentat el 1271 ². Cal suposar que llavors estava ja situat on romangué fins que fou esbucacat el 1899: prop de la parròquia de Santa Maria, i del seu antic cementeri, a l'actual cap de cantó entre la plaça de Santa Maria la Major i el carrer d'en Palmer.

Certament l'assistència que l'hospital d'Inca prestava a pobres i malalts no es reduïa a la vila; la seva acció benèfica era coneguda i apreciada més enllà del nostre antic terme. Així, a finals del segle XIII, ja tenim documentades deixes de cristians de Bellver (avui, Sant Llorenç des Cardassar), de Montuïri i de Sant Joan ³. L'almoïna de la vila, institucionalitzada com sabem per un document de 1306, subvenia a les necessitats dels més pobres ⁴.

El 1456, per iniciativa del P. Bartomeu Catany i del Gran i Gene-

El Santcrist de l'antic Hospital d'Inca, que tants de sofriments de feels d'Inca ha amorosit misericordiosament (Foto Jordi Llompart).

ral Consell, quedaren unificats els hospitals de la ciutat en l'Hospital General⁵, unificació que afectà també el funcionament dels hospitals de les viles, per bé que aquests no desaparegueren. El 1595 l'historiador Joan Binimelis escriví que l'hospital d'Inca acollia i hostatjava pelegrins i malalts i era ben proveït de llits i de tot el necessari pels jurats i regidors de la vila ⁶. La decadència de la vila, provocada per la pesta de 1652, va fer, segons Josep Barberí, que l'edifici hospitalari s'esbucàs. Les seves rendes foren aplicades a l'Hospital General de Palma. Només subsistí l'oratori ⁷, assenyalat per la tradició religiosa d'Inca com el lloc de la prodigiosa suor del Santcrist el 1607, la imatge avui en dia tan venerada a la parròquia veinada ⁸. A l'oratori hi tengueren culte, almenys per qualche temps, els gremis inquers dels picapedrers, dels fusters, dels sastres i dels gerrers ⁹. Més envant fusters i gerrers s'establiren a la parròquia. La supressió dels gremis el 1835 precipità segurament la decadència de l'oratori.

Consta també que en el segle XVII es reunia a l'antiga església de l'Hospital el consell general de la vila, precedent de l'actual ajuntament ¹⁰.

L'antic i malmenat oratori de l'Hospital era aprofitat el 1890 com a dependència pública per pesar-hi i vendre-hi cànym. També s'havia aprofitat com escorxador. Així el trobà Estanislau de K. Aguiló que el 21 de juny del dit any va fer una excursió a Inca. Descriu la plaça de l'església "ampla, espayosa, uberta á s'ayre y á n es sol". "Té a un costat s'oratori de s'antiquíssim hospital, ab aquella fatxadeta tan típica, baxa y desnua, ab sos dos aygovessos molt penjants y se teulada molt sortida formant com una volada"¹¹. Hem de creure que l'arquitectura d'aquest oratori seguia les línies del que anomenam "art dels repobladors", consemblant a la nostra església de Santa Magdalena del Puig d'Inca.

Aquest element de l'arquitectura històrica inquera tampoc no pogué defugir l'esbucament que arribà, inexorable, el 1899. El 4 d'agost d'aquest any, a proposta del regidor Gabriel Guasp, l'ajuntament d'Inca prengué nota "con la urgencia que el caso requiere" de l'estat en què es trobava "el edificio público llamado Hospital destinado a la venta de cáñamo y lino, en tanto que se notan ya en el mismo algunos desmoronamientos ¹². El següent dia 25, l'ajuntament, havent rebut de l'enginyer municipal la certificació de ruïna de l'antic Hospital, que ja tenia gran part dels sòtils passats per ull, acordà "su inmediato derribo"¹³. El trast de 565 metres quadrats fou registrat, després de superar alguns obstacles, com a propietat de l'ajuntament el 1908, i seguidament posat en pública subhasta per treure'n diners amb vista a la construcció del nou quarter. De la venda se'n tragueren 30.819 ptes. ¹⁴

No han mancat les veus, capitanejades per mestre Miquel Duran,

que han deplorat que Inca perdés inexorablement l'antic oratori on s'esdevingué la prodigiosa suor del Santcrist ¹⁵.

El cert és que Inca va perdre l'edifici -sens dubte històricament valuós- i la institució medieval de l'Hospital i Hospici que altres viles, com és el cas de Sineu, Sóller i Felanitx, al llarg dels segles i fins avui, han sabut conservar.

3. Un gran projecte d'ara fa cent anys

1900 començà a Inca amb molta d'empenta i amb mostres de forta vitalitat.

El setmanari "El eco de Inca", reclamava el 5 de gener de la vila, que el vinent 13 de març rebria el títol de ciutat, més atenció a l'ensenyament, la creació d'un banc inquer agrícola, industrial i comercial, i la fundació d'un Hospital per a pobres "a cargo de la heroína de siempre: la Hermana de la Caridad ¹⁶ .

Per valorar el clima "social" que Inca vivia llavors, convé esmentar que el 2 de maig següent, a la sagristia de Sant Francesc, es reunien els qui posarien els fonaments del nou Cercle d'Obrers Catòlics, convocats probablement per Miquel Duran Saurina, que en va ser el fundador amb 42 socis. Hi eren representades les forces conservadores i confessionals de la nova ciutat: pagesos, menestrals, alguns professionals liberals, estudiants... i set capellans. Pel setembre ja tenien l'aprovació del bisbe Campins i del governador civil. Aquest Cercle tenia un marcat caràcter cultural. La seva fundació, després dels que s'havien establert a Palma i a alguns pobles (Manacor, Muro, Petra, Lluçmajor) responia al nou clima de preocupació social entre els catòlics, desvetlat per l'encíclica *Rerum Novarum* de Lleó XIII (1891). Dos dels preveres que intervengueren en aquesta fundació, i que tornaran a sortir en aquesta història, són el futur rector d'Inca Mn. Francesc Rayó i el qui va ser vicari de la parròquia i fundador de les Conferències de Sant Vicenç de Paül a la nostra ciutat, Mn. Guillem Pujadas ¹⁷.

El 10 de juny del mateix any 1900 sorgí un altre projecte benèfic i social. 125 senyors notables de la ciutat havien estat convocats a la sala de sessions de l'Ajuntament d'Inca per la junta iniciadora d'un projecte d'Hospital i Hospici per a la ciutat. Aquesta junta era constituïda per Mn. Guillem Pujadas i els Srs. Joaquim Gelabert, Domingo Alzina, Joan Alzina i Miquel Riutort. Presidí la reunió el degà de Canàries, el canonge inquer Mn. Pere-Josep Llabrés, que després seria elegit president honorari. Aquell dia es va constituir la "Junta de representantes de la Beneficencia particu-

lar” de la ciutat d’Inca, de la qual fou elegit president efectiu Joaquim Gelabert Massip. Mn. Guillem Pujadas, un capellà de gran empena apostòlica i caritativa dins Inca ¹⁸, va ser votat com a tresorer. De seguida redactaren els estatuts de la institució benèfica, que seria refugi de pobres i malalts d’Inca i del seu terme, obert així mateix a transeünts i accidentats. La finalitat era, doncs, la pròpia dels Hospitals, per a malalts pobres, i dels Hospicis, asils per a persones desemparades, sense llar. La Junta es proposà també de fomentar el bé de la classe pobra i treballadora.

Per a la gestió, s’augurava acord i bona intel·ligència amb les autoritats civil i eclesiàstica de la ciutat. No esperaven subvencions estatals; tot ho esperaven de la inesgotable caritat dels fills d’Inca i dels qui venien de

El claustre del convent de Sant Francesc, venut a trossos (primers anys del segle XX).

fora a fer mercat. Es farien captes ordinàries els dissabtes i els dijous; al temps de les collites es recaptarien blat, llegums i ametles; oli i porquim per Nadal. S’organitzarien també captes extraordinàries i tómboles; s’obririen subscripcions mensuals; es fomentaria especialment l’associació religiosa de protectors de l’obra de sant Vicenç de Paül, establerta a l’església de Sant Francesc (segurament es refereix a les Conferències de Sant Vicenç, fundades per Mn. Guillem Pujadas). Es farien representacions teatrals; des

de la premsa i des de la trona, els ciutadans serien convidats a contribuir a aquesta empresa de beneficència.

L'art. 30 dels Estatuts exposa el projecte de l'adquisició gradual de tot l'edifici que havien ocupat els religiosos de Sant Francesc, exceptuant l'església i annexos; també comprarien tota l'horta dels frares i la part de l'edifici que ocupaven llavors les religioses de Sant Vicenç de Paül, a les quals es facilitaria un altre estatge.

La Junta decidí enviar els Estatuts al bisbe perquè els aprovàs, afegint-hi la sol·licitud perquè les “monjas de la Caridad residentes en Inca” s'encarregassin de l'Hospital i Hospici, que prendria el nom de Sant Vicenç de Paül i que, en el dia d'aquest sant, celebraria la seva festa anual (art. 28).

L'art. 32 establia que l'elecció del president sempre fos confirmada pel bisbe diocesà ¹⁹.

El següent 13 de juliol, el president de la Junta de representants de la Beneficència, Joaquim Gelabert, presentà al bisbe una instància demanant-li que aprovàs el projecte de crear a Inca un establiment benèfic, “refugio de pobres y enfermos de esta ciudad y su término y de los transeúntes víctimas de casos desastrados”, i que, més envant, acolliria una escola d'arts i oficis per facilitar instrucció artesanal i educació social, moral i religiosa al pobre obrer. Era voluntat de la Junta que el bisbe intervengués en tot el que l'Hospital i Hospici tengués de centre moralitzador i religiós. Conseqüentment sol·licitaven que el bisbe aprovàs els Estatuts i, especialment, que donàs el seu consentiment perquè “las religiosas llamadas de la Caridad que habitan actualmente locales del ex-convento de San Francisco de esta ciudad” se'n cuidin dels pobres i dels malalts que s'acullin a l'Hospital i Hospici quan acabin les obres de restauració.

El mateix 13 de juliol el bisbe Pere-Joan Campins aprovà i alabà el projecte i oferí la seva protecció a una institució tan benèfica i cristiana. Deia també que considerava molt encertat utilitzar els serveis de les Germanes de la Caritat; esperava ratificar, quan arribàs el moment, l'autorització que des de llavors concedia referent a les prestacions de les dites religioses. L'endemà, dia 14, el canceller Mn. Bartomeu Pascual notificava a la Junta la decisió del bisbe Campins ²⁰. El mateix dia 13 el governador civil aprovava la nova institució inquera per tal com els Estatuts estaven d'acord amb la llei d'associacions de 30 de juny de 1887.

A començaments de 1901 ja era impresa i a punt de repartir una circular de la dita Junta per a la beneficència particular d'Inca; insistia en la necessitat urgent que tenia la ciutat d'un Hospital-Hospici ²¹. Era previst que el diumenge 24 de gener la dita Junta començàs a recórrer els domicilis dels inquers per fer subscriptors; “El Heraldo de Inca” demanava que els

qui preveien que serien absents del seu domicili, hi deixassin omplert el full de subscripció que era inclòs en la circular ²². Ben aviat s'anunciaven, al dit periòdic, els donatius que anaven arribant: de la "Unión inquense", de les dues Conferències de Sant Vicenç de Paül (senyors i senyores) ²³. Prest s'hi afegiren mil ptes. del Crèdit Balear ²⁴. Pel març la Junta ja havia comprat diverses parts de l'exconvent, on es pensava instal·lar l'Hospital-Hospici ²⁵. Per cert que l'estat de l'antic edifici era prou dolent; hi havia tàpies que s'esbucaven ²⁶.

Però el projecte, malgrat la il·lusió i els esforços de la Junta, no anà endavant.

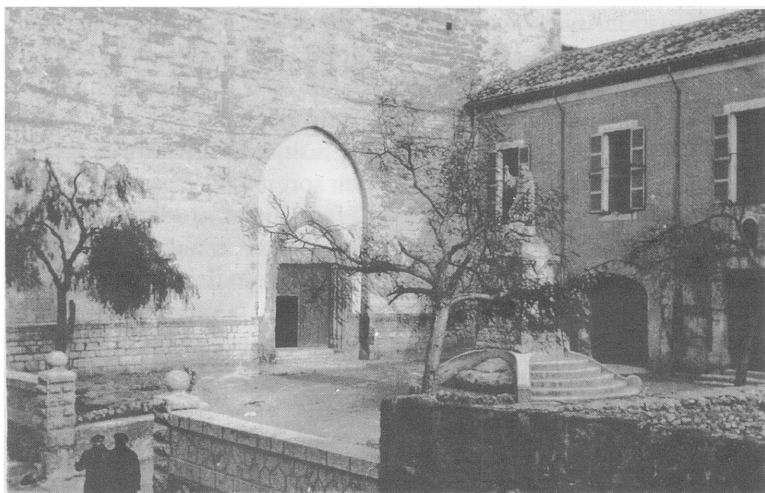
4. Les Germanes de la Caritat a Inca

Hem vist que la Junta que projectava un gran Hospici-Hospital a Inca volia que les Germanes de la Caritat, que vivien a una part de l'exconvent dels franciscans, hi prestassin els seus serveis.

De l'antic edifici conventual, n'havien estat expulsats el 15 d'agost de 1835 els framenors, que s'havien establert a Inca el 1325. L'església i annexos passaren a mans del bisbat, l'exconvent fou venut a Antoni Palou el 1844, el qual el dividí i el vengué a trossos ²⁷.

El 5 d'octubre de 1865 la fundadora de les Filles de la Caritat de Binissalem, la inquera Sor Catalina Jaume i Cantallops (Inca 1813-1885), comprà dues porcions de l'exconvent, planta baixa i pis, que havien servit d'escola i que confrontaven amb la placeta de davant l'església. Més envant, el 1879 i el 1882, comprà dues altres porcions de l'exconvent dels franciscans que confrontaven amb l'antic claustre i amb la placeta ²⁸. És d'aquesta part de l'exconvent de què parlen els Estatuts de la Junta de Beneficència particular d'Inca de 1900, quan es refereixen a l'estatge de les Germanes de la Caritat.

El 12 d'agost de 1865 el rector d'Inca, Mn. Antoni Sastre, i el batle Joan Coll ²⁹, demanaren al bisbe Miquel Salvà que autoritzàs a Inca la fundació d'una casa de Germanes de la Caritat, anàloga a les que ja existien a la diòcesi. El següent dia 16 el prelat concedí el permís ³⁰. Per això, com hem dit, el 5 d'octubre l'esmentada Sor Catalina Jaume comprà dues porcions de l'exconvent franciscà d'Inca. L'establiment de les Germanes a Inca degué fer-se entre 1867 i 1868. El padró inquer de 1868 ja indica que al n. 3 i 5 de la placeta de Sant Francesc hi resideixen les Germanes de la Caritat Sor Josepa Pol, Sor Vicenta Carbonell i la novícia inquera Margalida Beltran, neboda de la fundadora i que mai no arribà a professor ³¹.

Placeta de Sant Francesc: a l'antiga porteria i escola del convent (a mà dreta) s'hi establiren les Germanes de la Caritat a partir de 1865.

Sor Catalina Jaume, juntament amb l'ecònom Jaume Moyà, havia estat la fundadora, el 1850, de la Casa de les Filles de la Caritat del Sagrat Cor, a Binissalem ³². Sor Catalina era la superiora de la Caritat de Binissalem i endemés mestra de les nines de la vila. Mort el fundador Mn. Jaume Moyà el 1864, la fundadora deixà definitivament Binissalem quatre anys més tard, passà llavors a fer escola a Sant Joan d'Eivissa i el 1870 començà a dirigir l'escola de nines de Búger, càrrec que exercí fins el 1877. Mentrestant era la superiora de la petita comunitat de la Caritat d'Inca, que sofrí diverses crisis fins que, en morir Sor Catalina el 1885, deixà tota sola la seva neboda Margalida Beltran a la porció que habitava a l'exconvent de Sant Francesc. Però en el testament que havia fet l'any anterior, llegà a les Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paül que, dins trenta anys, de Felanitx o de Pollença venguessin a Inca, els trossos de l'exconvent que havia anat adquirint i que havia habitat fins a la seva mort, endemés d'altres béns a Búger i a sa Pobla ³³.

El 1893 el Consell de les Germanes de la Caritat de Felanitx decidí acceptar el llegat de Sor Catalina Jaume i, complint el manament d'aquesta d'acollir la seva neboda Margalida, obriren de bell nou la Casa de Caritat a Inca dins la porció esmentada de l'exconvent de franciscans, constituïda fonamentalment per l'antiga escola i la porteria dels frares amb

accés al claustre. Aquest va ser el convent de les Germanes de la Caritat a Inca fins que s'inaugurà el nou, al carrer de Sant Francesc, al trast de l'antic celler de Can Gotleu, el 1915. Vingué com a primera superiora Sor Maria Oliver amb Sor Maria de la Visitació Font.

Des de 1887 el bisbe Jacint M. Cervera havia anat agregant les cases autònomes de la Caritat, que havien sorgit a diverses viles de Mallorca, a la casa primera i mare de Felanitx, fundada el 1798, establint així una Congregació d'àmbit vertaderament diocesà. La Casa de Caritat autònoma d'Inca no hi pogué ser agregada, perquè s'havia extingit el 1885, com hem vist, amb la mort de la fundadora. Precisament la nova casa de la Caritat d'Inca va ser pròpiament la primera casa i comunitat fundada pel Consell després de les agregacions, culminades el 1890, i que perdura fins al dia d'avui ³⁴.

Malgrat les dificultats i oposicions del començament -cal tenir present que les Franciscanes, Filles de la Misericòrdia, havien fundat a Inca el 1879-, l'empenta de dues religioses sobretot i la bona feina i dedicació de totes feren créixer el prestigi de la Caritat. Un any després de la fundació, arribà a Inca, com a mestra, Sor Alberta Nadal i hi sojornà de 1894 a 1914. El 1910 va ser nomenada superiora de la comunitat i inicià les obres del nou convent al carrer de Sant Francesc. El 1914 va ser designada mestra de novícies i més envant fou superiora general de la Congregació per espai de quatre sexennis (1924-1947). La segona superiora d'Inca va ser Sor Teresa Umbert que, com a Visitadora General de la Congregació (1890-1897) havia decidit amb el seu Consell la fundació de la casa el 1893. Dirigí aquesta comunitat de 1897 fins a la seva mort, el 1910 ³⁵.

Ja la primera casa de la Caritat a Inca, oberta per Sor Catalina Jaume, s'havia preocupat de l'assistència als malalts, com era habitual en aquestes fundacions mallorquines, servei sempre molt apreciat del poble. Les Regles de la fundació de Binissalem, protagonitzada per Sor Catalina Jaume, afirmaven justament que d'aquest servei depèn molt el crèdit de l'Institut ³⁶. És ben natural, doncs, que el 1900 els qui redactaren el projecte del nou Hospital-Hospici d'Inca resolguessin confiar a les Germanes de la Caritat la cura d'aquest nou establiment, bastit en l'edifici que en part elles habitaven i que havia de dur precisament el nom de Sant Vicenç de Paül, patró de la Congregació nascuda a Felanitx i ja trasplantada a la nostra ciutat. El mateix any de la redacció del projecte, el canonge inquer Mn. Mateu Garau predicà el panegíric del sant apòstol de la caritat a l'església de Sant Francesc, el dia de la festa, 19 de juliol. En ell es féu eco del gran prestigi benefactor que a Inca fruien les Germanes instal·lades el 1893 just devora l'església on predicava; es referí a les dites religioses com les "hero-

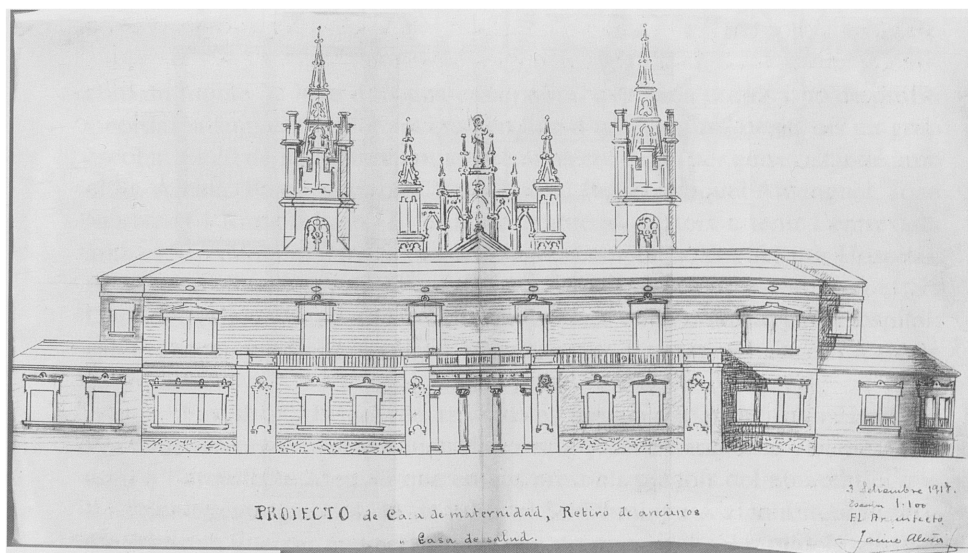
íñas que tanto se afanan en ejercer el bien siguiendo las huellas trazadas por san Vicente” 37.

5. Un altre projecte d'Hospital per a Inca (1917-1918)

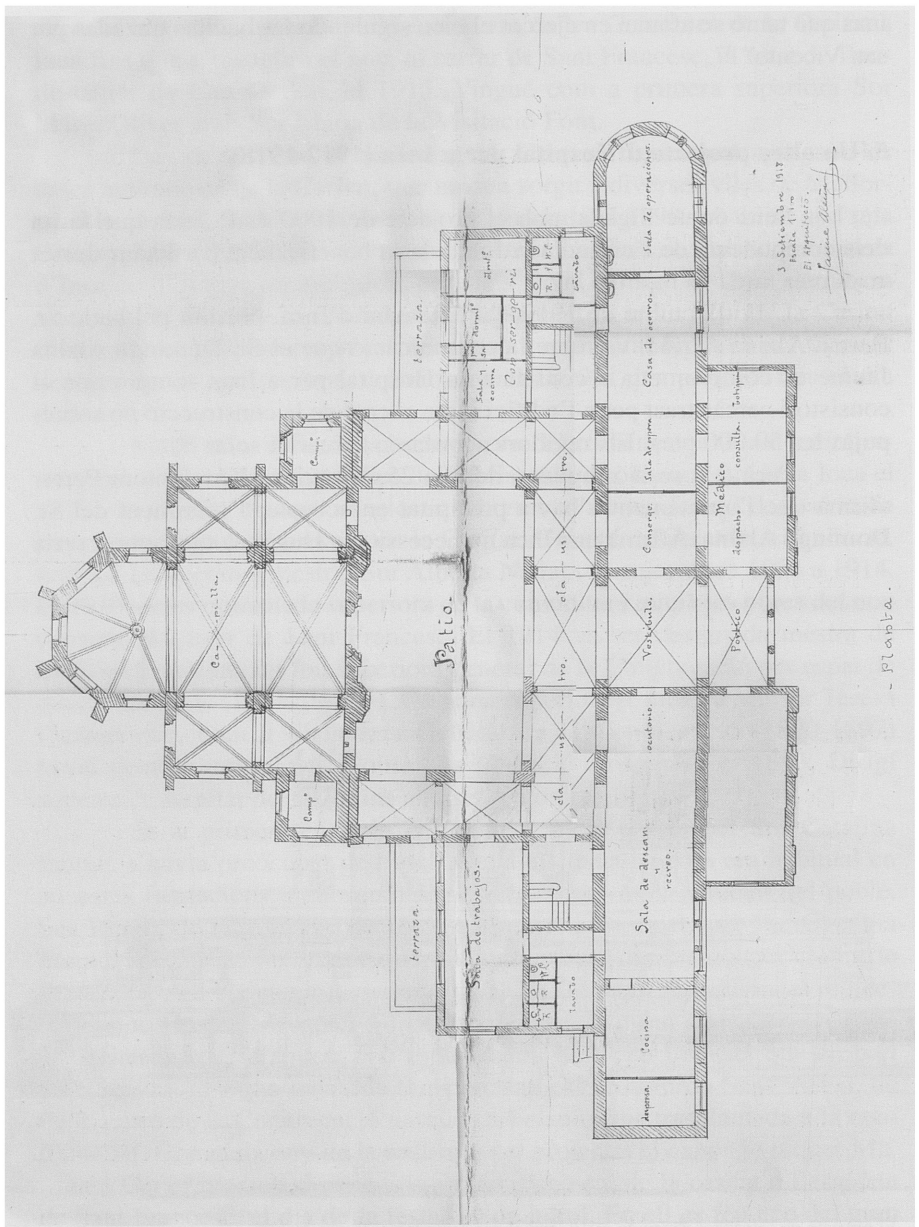
Sens dubte lligada amb el projecte de 1900 és l'oferta que fa un dels components de l'esmentada Junta de la beneficència particular desset anys més tard.

L'11 d'octubre de 1917, l'ajuntament d'Inca, presidit pel batle Sr. Bernat Alzina Alzina, va rebre la comunicació que el Sr. Domingo Alzina Jaume es comprometia a construir un Hospital per a Inca sempre que el consistori cercàs trast per a l'edifici i que el cost de la construcció no sobrepujàs les 50.000 ptes. Els regidors acordaren cercar el solar 38.

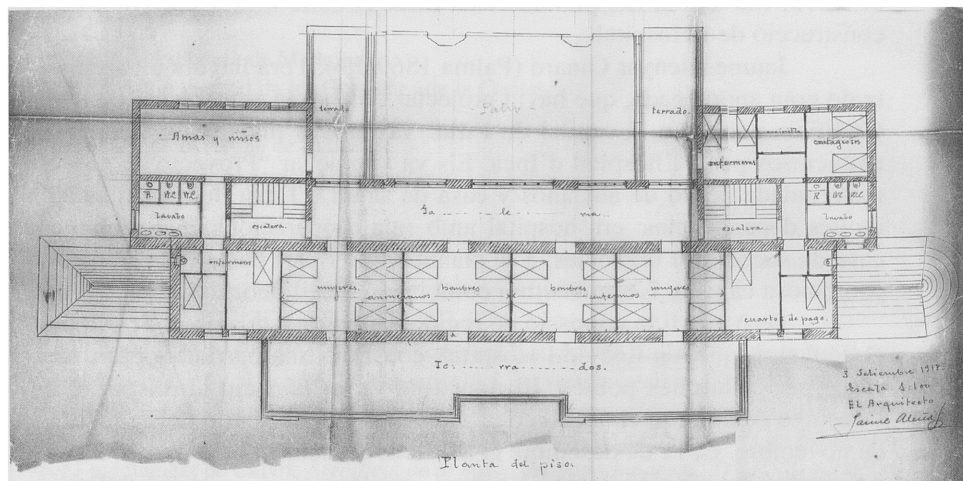
Però a la sessió següent, del dia 25, el regidor Pere-Antoni Ferrer afirmà que l'ajuntament s'havia precipitat en acceptar l'oferiment del Sr. Domingo Alzina. Afirmà que Inca no necessitava Hospital, que aquest seria

El projecte de l'Hospital d'Inca de 1918, signat per l'arquitecte Jaume Alenyar

Planta de l'Hospital d'Inca (Projecte de 1918)

Plànol del primer pis de l'Hospital que el Sr. Domingo Alzina Jaume volia regalar a Inca el 1918.

com un moble de luxe dins una casa pobra, que seria costós i no de profit. Acordaren suggerir al donant que, en lloc d'un Hospital, construís un grup escolar. El 29 de novembre nomenaren una comissió per entrevistar-se amb el Sr. Alzina. Foren designats Pere-Antoni Ferrer, Miquel Amengual, Joan Martorell i Ramon Reus. El 6 de desembre s'insisteix a tenir l'entrevista amb el Sr. Alzina mentre es tracta de cercar emplaçament al futur Hospital. El següent dia 13 els de la comissió informen que han parlat amb el Sr. Domingo Alzina i que aquest s'havia ratificat en la donació de l'Hospital; calia, doncs, que l'ajuntament s'afanyàs a fer les gestions per dur a terme el projecte.

Fins al 20 de juny de 1918 no es torna a parlar del futur Hospital. Era batle llavors el Sr. Bartomeu Payeras. Aquest comunicà al ple que havia urgit a l'arquitecte Alenyar que enviàs prest els plànols del nou edifici que li havien encarregat ³⁹. L'11 de juliol el Sr. Domingo Alzina reiterà l'oferiment i es va queixar que no li haguessin dit res ni del solar ni dels plànols. El 8 d'agost el Sr. Amengual informà que l'arquitecte Alenyar estava treballant en els plànols. Aquests ja eren llests el 24 d'octubre segons que

n'era informat el consistori, si bé els plànols foren signats el 3 de setembre de 1918. Llavors el Sr. Ramon Reus instà el batle a tirar endavant en la construcció de l'Hospital.

Jaume Alenyar Ginard (Palma 1869-1945) era llavors un arquitecte de gran anomenada, que havia projectat i dirigit la construcció de molts d'edificis públics a la capital de l'illa. Va fer uns plànols vertaderament ambiciosos per a l'hospital d'Inca. Els va anomenar "Proyecto de casa de maternidad, Retiro de ancianos y casa de salud". Tenia dues plantes amb moltes dependències: era hospital amb sala d'operacions, asil d'ancians, casa de socors o d'urgències; a la planta baixa i part posterior s'obria una sumptuosa capella. L'arquitectura combinava l'estil neoclàssic i neogòtic.

Però a la fi la comissió de regidors s'entrevistà amb el Sr. Alzina i el convencé que, en lloc de l'Hospital, construís una barriada obrera amb cases per a famílies pobres. El nou destí de la donació altruista del Sr. Domingo Alzina fou coneguda de l'ajuntament en la sessió del següent 21 de novembre. El 12 de desembre el Sr. Reus demanà al batle que presentàs a l'ajuntament els plànols de l'Hospital, que tanmateix no es construiria.

L'edifici destinat a Hospital d'Inca, segons els plànols de l'arquitecte Alenyar, era tal volta, en aquells moments, massa sumptuós, com Inca no l'havia tengut ni encara el té. D'aquest projecte, que el consistori de 1918 judicà massa ambiciós i costós per a Inca, en faig ara la publicació per primera vegada, com a testimoniatge de la bona disposició filantròpica d'una de les persones que més influïren en la política inquera a començaments del segle XX ⁴⁰.

ABREVIATURES USADES A LES NOTES:

ADM: Arxiu diocesà de Mallorca.

AGGC: Arxiu general de les Germanes de la Caritat.

AMI: Arxiu municipal d'Inca.

ARM: Arxiu del Regne de Mallorca.

BSAL: "Bolletí de la societat Arqueològica Lul·liane".

¹ El Centre d'Estudis teològics de Mallorca publicà el 1998 un facsímil de la bul·la del papa Innocenci IV, i també la transcripció i la versió catalana. Vegeu també P.-J. LLABRÉS, *Les 35 parròquies més antigues de Mallorca consignades a una bul·la papal ara fa 750 anys*. "Coanegra"; n° 159, març 1998, p. 28-31; també en vies de publicació per l'ajuntament de Calvià: *Significat de la bul·la del papa Innocenci IV (1248) sobre les parròquies de Mallorca dins la història del nostre poble*. Vegeu així mateix l'obra de P. XAMENA i F. RIERA, *Història de l'Església a Mallorca* (Ed. Moll, Mallorca 1986), p. 47-49, 138-140.

² P.-J. LLABRÉS- R. ROSSELLÓ, *Inca en la història 1229-1349* (Inca 1998), p. 96.

³ Ibid., p. 118.

⁴ Ibid., p. 228-9.

⁵ P. XAMENA-F. RIERA, op. cit., p. 140.

⁶ J. BINIMELIS, *Historia general del Reino de Mallorca*, IV, Palma 1927, p. 157.

⁷ J. BARBERÍ, *Apéndice histórico de la villa de Inca, a la Vida de la venerable Madre sor Clara Andreu...* (Mallorca 1807), p. 29.

⁸ P.-J. LLABRÉS, *Culte i devoció al Sant Crist d'Inca a Jesucrist a l'art inquer* (Inca, 1996), p. 20-22.

⁹ Els picapedrers, juntament amb els gerrers i fusters, amb llicència del bisbe Vich i Manrique aixecaren tres arcades a l'oratori de l'Hospital el 1580. Els picapedrers fundaren gremi separat del de la ciutat el 1596 constituint-se en confraria dels Quatre Sants Coronats. Els sastres i calceters, reunits a l'església de l'Hospital d'Inca, decidiren fundar confraria a part de la de la ciutat pel febrer de 1597, sota l'advocació de santa Llúcia i dels sants Cosme i Damià. Vegeu els llibres de visites pastorals a l'arxiu diocesà de Mallorca i parroquial de Santa Maria la Major d'Inca, i als llibres corresponents de presidals decrets de l'ARM. A l'article meu citat suara (p. 31), hi trobareu una referència al monument que es volia alçar en honor de la suor del Sant Cristí d'Inca en el lloc que ocupava l'antic oratori de l'Hospital, el 1907, amb motiu del bicentenari de la suor prodigiosa.

¹⁰ Aquesta notícia, treta de l'article de JAUME LLOMPART, al programa del Dijous Bo de 1995, que citaré més avall, l'he poguda comprovar just consultant el llibre de Consells de l'AMI, 615, I/1/4, corresponent als anys 1645-1657. Els consells, segons aquest llibre, se cele-

braven a l' *església del hospital de la vila de Incha*; o bé en *lo ospital de la present vila*, etc.

¹¹ E. DE K. AGUILÓ, *Excursió a Inca y á'n es puig de Santa Magdalena*, BSAL, tom III, 1890, p. 254.

¹² AMI. Govern. Actes 1381, f. 10v.

¹³ AMI, *ibid.*, f. 14.

¹⁴ J. LLOMPART SALVÀ, *L'antic Hospital d'Inca*, programa del Dijous Bo de 1995, sense paginar.

¹⁵ "Ca nostra", 3 octubre 1908.

¹⁶ "El Eco de Inca", any 1, n. 23 (16.6.1900), p. 1.

¹⁷ P. FULLANA, *El Cerce d'obers catòlics d'Inca (1900-1910)*, a *I Jornades d'estudis locals*. Inca 6-7 maig 1994 (ed. Inca 1994), p. 159-176; Id. *El moviment catòlic a Mallorca (1875-1912)*, publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994, p. 304-314.

¹⁸ Guillem Pujadas i Ferrer havia nascut a Inca el 1858. Ordenat de prevere, va ser durant vint anys vicari de la parròquia i va ser el fundador de les Conferències de Sant Vicenç de Paül. Fou també rector de l'església de Santa Magdalena del Puig d'Inca. Li sobrevingué la mort a l'acte quan caigué de les bastiments, instal·lades a l'església de Sant Bartomeu per decorar-la amb pintures, obra que ell promovia i costejava, car era el capellà del monestir de les Jerònimes. Una làpida, feta col·locar per la comunitat monàstica i pel capellà a la capella tot just restaurada enguany, dita de Sant Joaquim, commemora aquesta desgràcia, esdevenguda el 12 de gener de 1918 (Vegeu Butlletí del bisbat de Mallorca, any 1918, nº 9, p. 155-6).

¹⁹ *Estatutos de la Junta de Representantes de la Beneficencia particular en la ciudad de Inca* (Inca, tipografia de J. Rosselló 1900).

²⁰ ADM III/117/177. Adjunta a la instància hi ha el text imprès dels Estatuts.

²¹ "El Heraldo de Inca", n.14, any 1, 10.1.1901, p. 3.

²² *Ibid.*, 17.1.1901, p. 2-3.

²³ *Ibid.*, 31.1.1901, p. 2-3.

²⁴ *Ibid.*, 7.2.1901, p. 2-3.

²⁵ *Ibid.*, 14.3.1901.

²⁶ *Ibid.*, 21.3.1901.

²⁷ P.-J. LLABRÉS, *Les Germanes de la Caritat a Inca* (Inca, 1993), p. 61.

²⁸ *Ibid.*, p. 59-61, 66 i 71.

²⁹ Joan Coll era batle des de l'u de gener de 1865 (AMI, Actes 30).

³⁰ ADM, Libro 1º del Registro ordinario... de D. Miguel Salvà, f. 100-100v.

³¹ P.-J. LLABRÉS, *Ler Germanes de la Caritat a Inca*, p. 59-60.

³² *Ibid.*, p. 25-32.

³³ *Ibid.*, p. 57-74.

³⁴ *Ibid.*, p. 75-81, 86-90.

³⁵ *Ibid.*, p. 82-84, 90.

³⁶ *Ibid.*, p. 40. Les Regles de Binissalem, redactades per l'ecònom fundador Mn. Jaume

Moyà, segurament amb intervenció de Sor Catalina Jaume, es conserven en l'AGGC, en castellà en la redacció íntegra; hi ha també un text en mallorquí, incomplet.

³⁷ "El Eco de Inca", any 1, n. 28, 21.7.1900.

³⁸ AMI. Actes 1426. Sessió del dia esmentat.

³⁹ AMI. A partir d'aquesta sessió, les actes es troben a AMI, Actes 1427.

⁴⁰ He d'agrair a l'arxiver municipal d'Inca, Gabriel Pieras Salom, que m'hagi proporcionat els plànols que ell havia trobat a AMI entre els documents no classificats d'edificis.

CAPÍTOL II

CASA BRESSOL I CASA DE SOCORS

1. L'ajuntament pomou la nova casa de socors i de bressols per infants

El gran projecte de 1900, l'Hospital i Hospici de Sant Vicenç de Paül, no va fer més que les primeres passes. Segurament no comptà amb el capital que suposava comprar tot l'exconvent dels franciscans. Ni tampoc no passà endavant l'oferta de construir un Hospital a Inca, costejat pel Sr. Domingo Alzina.

A finals de 1922 l'Ajuntament concebé el pla d'instal·lar una nova casa de socors amb tots els mitjans adients; ja que la que existia no reunia les condicions adequades i era de poca capacitat. Per això pensà a adquirir una planta baixa. Llavors era batle d'Inca el misser Miquel Pujadas Ferrer.

En la sessió del consistori del 21 de desembre de 1922, el batle encomanà a la comissió de Sanitat que estudiàs la manera de dur endavant el projecte i posà a disposició d'aquesta la quantitat de 2.463 ptes. que era la suma de donatius que havia rebut per a tal fi ¹.

El projecte tornà a dormir uns anys. Va ser el batle Miquel Mir i Jaume (Palma 1889-Inca 1953), elegit el 23 de setembre de 1926 arran de la dimissió de Miquel Pujadas, que va desvetllar i va ampliar el projecte ². Efectivament a la sessió de 4 d'abril de 1927 l'ajuntament va aprovar per unanimitat el *Reglamento de la Casa de Socorro y Cuna*, institucions que estarien sota el patronat de l'ajuntament. Es va constituir una comissió

Miquel Mir i Jaume, batle d'Inca, promotor de la casa bressol i de l'hospici d'Inca.

constituïda per Miquel Pujadas Martorell, Miquel Pujadas Ferrer, Joan Ramis i Jordi Bisellach perquè formulassin les bases per obrir concurs per tal d'adquirir una casa on s'instal·larien la casa de socors i les "casas cunas" ³.

Notau que el projecte del batle Pujadas és ampliat. A la casa de socors s'hi afegeix la casa bressol per als infants, responent així a la necessitat d'una població que s'anava industrialitzant, on les fàbriques necessitaven mà d'obra femenina i, per tant, la ciutat havia de disposar d'un servei on es tengués esment, durant l'horari laboral, dels infants de les mares que anaven a fer feina.

L'endemà, 5 d'abril, el consistori tornà a debatre la compra de la dita casa de Beneficència, fent notar que hi hauria d'haver pressupost extraordinari ⁴. El 14 de maig l'ajuntament acordà publicar al butlletí oficial de la Província concurs per adquirir una casa i destinar-la a "Casa de Socorro y Cuna" ⁵. El 30 de juny l'ajuntament és assabentat que només s'ha presentat una oferta al concurs, la casa de Bernadí Salas al carrer de Sant Francesc ⁶. El preu de la compra era de 25.000 ptes. de les quals el 15 de juliol es fa un pagament de 3.000 al dit propietari ⁷. A l'inventari de 1927 ja figura, entre les propietats de l'Ajuntament, en segon terme la "Casa de Socorro y Cuna", valorada en 110.000 ptes. Té dos aiguavessos, planta baixa i dos pisos ⁸.

Les raons pròximes que menaren l'ajuntament d'Inca a prendre aquesta determinació varen ser exposades en la "Memoria administrativa", feta publicar pel batle Mir i signada pel secretari Josep Siquier el 30 de març de 1928. S'ho paga reproduir la part que es refereix a les *"Instituciones benéficas y de Socorro. El mayor tráfico y el incremento de la industria requería una previsión, para cualquier accidente desgraciado que pudiera ocurrir, donde los infortunados encontraran un pronto auxilio y un lugar en donde permanecer hasta su traslado en condiciones adecuadas; la antigua casa de Socorro no reunía condiciones apropiadas ni era capaz para albergar más que a una sola persona, y su cuidado era difícil por su aislamiento; así que se pensó en adquirir un edificio, que fuera propiedad del municipio, cerca de uno de los conventos de monjas aquí establecidos, y pudiera servir a la vez de casa Cuna y de Socorro. En julio de 1927 se logró la adquisición, por el valor de veinticinco mil pesetas, de un edificio de la calle de San Francisco capaz para instalar en él los servicios de casa de Socorro y Cuna, fué aprobado un reglamento para su funcionamiento bajo una Junta compuesta de Señoras y Caballeros, presidiéndola el Alcalde la cual con una subvención de cien pesetas mensuales y las aportaciones de la Junta de Protección a la infancia cuidará del sostenimiento y funciona-*

miento de la misma; se inauguró este establecimiento en las fiestas Patronales del año pasado y ha cumplido importantes servicios y ha dado posibilidad a multitud de madres para ganarse el sustento de su familia, que de no existir se verían obligadas a dedicarse al cuidado de sus pequeños hijos” ⁹.

2. Inauguració de la casa de socors i de la casa bressol per les festes patronals de 1927

Així, doncs, una obra benèfica de tanta transcendència per a Inca, aquesta vegada sí que anà endavant.

El 26 de juliol es va constituir la “Junta de la casa de Socorro y Cuna”, sota la presidència del batle Miquel Mir. Fou elegida secretària la Sra. Margalida Aguiló Pomar, i vicesecretària la Sra. Rosa Amer. Els vocals eren: primerament el rector Mn. Francesc Rayó, que regia la parròquia d’Inca des de 1920; Pere-Joan Fornés, Margalida Mesquida, Rogeli Figueiras, Severa Madariaga, Gabriel Siquier, Joan Llompart, Francisca Gilabert i Josep Siquier. En aquesta primera reunió, es va acordar la benedicció de la casa social adquirida per l’ajuntament ¹⁰.

Just un dia abans de la benedicció, el 29 de juliol, el qui havia estat batle d’Inca, Miquel Pujadas Ferrer, comunicà al batle Miquel Mir que havia entregat al depositari de l’ajuntament la quantitat que havia recollit durant el seu càrrec i que era

Gabriel Llompart, el bisbe inquer que va beneir la casa bressol el 1927 (retrat a l’Ajuntament descobert el mateix dia de la inauguració de “la cuna”). (Foto R. Payeras).

destinada a la casa de socors. Eren 2.800 ptes. inclosos els interessos; ara es podien fer servir per pagar la casa adquirida que s'havia de liquidar en el termini de cinc anys ¹¹.

El programa de les festes patronals dels Sants Abdon i Senén ja era a punt i anunciava per al 30 de juliol, a les 5 del capvespre, la benedicció de les “Cases de Socorro y Cuna”, recentment adquirides per l'ajuntament, per l'Ilm. Bisbe de la diòcesi, que era l'inquer Gabriel Llompart i Jaume, i que solia acudir, durant el seu pontificat mallorquí (1925-1928) a les grans festes de la ciutat nadiua que tant estimava. Precisament d'aquest bisbe inquer, proclamat fill il·lustre pel nostre ajuntament el 10 de gener de 1918, quan fou designat bisbe de Tenerife, es va descobrir el retrat, a les 12 del matí d'aquell 30 de juliol, a la casa consistorial. En la revetla de la festa, després de les completes, el bisbe Llompart inaugurà la farola del campanar de Santa Maria la Major.

La crònica de les Germanes de la Caritat -escrita llavors per la cèlebre mestra Sor Arsènia Tirón i Tauler ¹²- encara ens dóna més precisions: “Per les festes patronals del mateix any 1927 se beneí el local destinat a la Casa Cuna i Hospici quedant destinades al servei dels nins Sor Catalina de Cura i una companyera i també socorrien els ferits de sa Creu Rotja. Per esser el local provisional darem més detalls al beneir el gran edifici que se està construint” ¹³ .

3. El “Reglamento de la Casa de Socorro y Cuna de la ciudad de Inca” ¹⁴

Com he dit, l'ajuntament d'Inca aprovà el 4 d'abril de 1927 el reglament de la casa de socors i de la casa bressol. El governador el sancionà el 9 de juliol, d'acord amb la llei d'associacions de 30 de juny de 1887. El bisbe de Mallorca, Gabriel Llompart, l'aprovà el 12 de juliol.

Aquest reglament havia estat redactat pel rector i arxipreste d'Inca Mn. Francesc Rayó i Brunet (Inca 1868-1943), que juntament amb el batle Miquel Mir, havia estat l'ànima de la fundació benèfica. Aquest capellà inquer, des del començament del seu ministeri (1892), s'havia preocupat ferm de la qüestió social. El 1903 va ser nomenat consiliari del Cercle d'Obrers Catòlics d'Inca. El 1907 fou designat vicari d'Inca, el 1908 ecònom de Pollença, el 1913 rector de Santa Maria del Camí, fins que el 1920 prengué possessió de la rectoria de la seva ciutat nadiua. El rector Rayó, fill il·lustre d'Inca des de la festa dels sants Patrons de 1944, fonamentà el dit reglament en els principis de la caritat cristiana ¹⁵.

El reglament consta de 37 articles. El primer expressa la constitu-

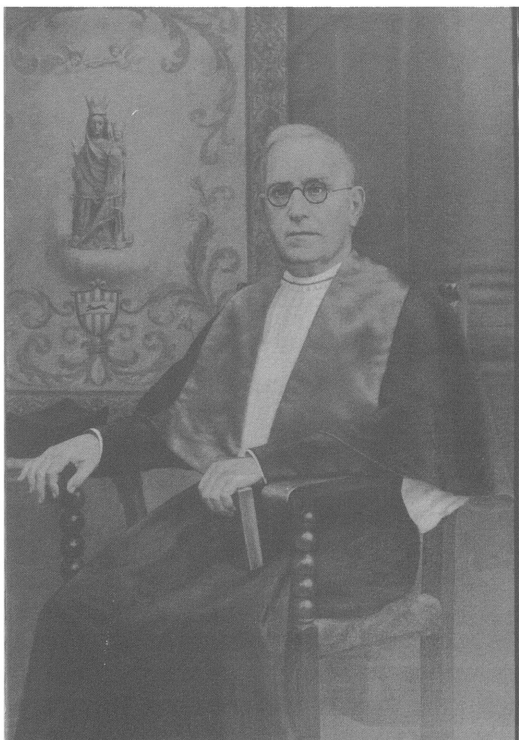
ció d'una associació benèfica per administrar la casa de socors i la casa bressol; la de socors té per patrona la Immaculada Concepció i la segona és sota el patronatge del Nin Jesús.

La construcció i sosteniment d'aquestes cases seran coberts pel municipi que hi destinarà una subvenció anual, per les aportacions de la junta de protecció a la infància i de repressió de la mendicitat, per les almoines de les persones caritatives i per les quotes. Les cases amb els seus mobles seran propietat del municipi.

Als bressols, podran ser admesos els fills dels obrers des de 2 mesos a 7 anys. Les famílies dels nins no desmamats hauran de pagar una pesseta i cinquanta cèntims per la llet que la casa els proporcionarà; i dues ptes. si hi deixen altres fills. Els nins desmamats rebran els aliments de les seves famílies; al moment oportú la casa els proporcionarà.

La casa tindrà, endemés d'altres dependències, tres sales per acollir els infants: els nins i nines de dos mesos a tres anys d'edat estaran a una, els nins de més de tres anys estaran a una altra, i a la tercera, s'hi acomodaran les nines que hagin complit els tres anys. Tots els majors de tres anys aniran a l'escola de més a prop; els més petits rebran l'educació física i moral a la casa bressol mateixa.

Mentre a Inca hi hagi comissió de la Creu Roja es podrà instal·lar a la casa de socors; tindrà inventariats mobles i instrumental i en conservarà la propietat.

Mn. Francesc Rayó, fundador i primer director de la casa bressol, rector d'Inca (1920-1943). Oli de Bartomeu Payeras a l'Ajuntament d'Inca (1944) (Foto R. Payeras).

La junta directiva serà formada pels membres de la junta municipal de protecció a la infància i repressió de la mendicitat, de les senyores dirigents de la Creu Roja i del senyor president d'aquesta. En els cas que es dissolguessin les dites juntes municipal i de la Creu Roja, formaran la junta directiva el batle, el rector, el jutge municipal, el fiscal municipal i altres vuit vocals que seran nomenats per les primeres autoritats civil i eclesiàstica d'Inca. El batle en serà sempre el president; per votació seran elegits un tresorer i un vicetresorer, un secretari i un vicesecretari. Els càrrecs electius seran per tres anys.

Cada any els socis protectors i els regidors de l'ajuntament seran convocats a una reunió informativa.

L'art. 17 especificava les atribucions del president, entre les quals hi havia la de signar l'admissió dels nins a la casa bressol.

Els articles següents especifiquen les competències del vicepresident, del tresorer que havia de dur el llibre de comptes i presentar el balanç anual, del vicetresorer, del secretari -que, endemés de fer les actes de les reunions havia de dur el llibre dels infants acollits- i del vicesecretari.

Cada mes la junta directiva tendria sessió ordinària; les extraordinàries serien convocades pel president o a petició d'una tercera part dels membres de la junta. En primera convocatòria era necessària la presència de la meitat més un dels components; en segona convocatòria, per a dos dies després, es podien prendre els acords fos quin fos el nombre d'assistents.

El director havia de ser sempre un sacerdot, designat pel bisbe. Ell faria complir els acords de la junta directiva, vetllaria pels interessos morals i materials de l'establiment, admetria els infants a la casa comptant amb l'aprovació del president, que hauria de ratificar la junta en la primera reunió que tengués. D'acord amb el president i el metge, disposaria l'exclusió d'algun nin. Contractaria les persones que temporalment haguessin de prestar els seus serveis a la casa i exposaria a la junta i, en casos urgents al president, les necessitats de la institució.

El metge titular de l'ajuntament havia de prestar l'assistència mèdica a la casa de socors o dispensari de la Creu Roja; tendria a punt el material sanitari de la casa; cada setmana visitaria els nins dels bressols tenint cura especial de l'alimentació i higiene; es preocuparia de no deixar acudir a la casa els nins amb malalties contagioses i n'informaria el director (art. 31).

El reglament preveia que s'establís a la casa una Congregació religiosa per tenir esment de la neteja, atendre els nins dels bressols i els hospitalitzats a la casa de socors, procurar l'educació física i religiosa als

infants i acompanyar nins i nines majors de tres anys a l'escola de més a prop (art. 32).

Quant a la recaptació de recursos (art. 33), es comptava primerament amb la subvenció anual de l'ajuntament, amb la subscripció de socis protectors que aportarien una pesseta cada mes, amb els donatius, amb el que recollirien les taules disposades a totes les esglésies d'Inca pels Reis, dijous sant, festa dels Patrons i per Santa Maria la Major per demanar almoïna, la qual seria sol·licitada també prudentment des de la trona; amb el producte de tómbols i amb captes per la ciutat que farien grups de la junta en temps d'escassetat.

D'aquest reglament es dedueix: 1. Que la "Casa Cuna" fou creada per a les famílies obreres d'Inca. 2. Que la responsabilitat de l'Establiment, econòmica i moral, requeia sobre el municipi, representat pel batle, i sobre la institució eclesiàstica, que designava el director de la casa; se seguia encara l'organització tradicional que feia compartir la gestió de les obres assistencials al poder civil i a la jerarquia de l'Església. 3. De fet la casa de socors era dispensari de la Creu Roja. 4. Encara que es comptàs amb una subvenció anual del municipi, es confiava ferm en l'aportació de les persones "caritatives i piadoses" d'Inca (art. 33, 2), tant pel que es podia treure de les subscripcions fixes com de les captes i altres mitjans de recaptació voluntària. 5. Es confiava encarregar l'atenció i cura directes tant de la casa de socors com de la casa bressol, a una Congregació religiosa.

4. Les Germanes de la Caritat a la "Casa de Socorro y Cuna"

El 6 de juny de l'any que historiam, 1927, el Consell general de les Germanes de la Caritat, presidit per la Mare Alberta Nadal, rebé la petició del rector i del batle d'Inca perquè la Congregació s'encarregàs de l'assistència a la casa bressol i de socors que prest s'havia d'obrir a la ciutat. El Consell decidí de destinar-hi una religiosa ¹⁶. La designada, com sabem, va ser Sor Catalina-Maria de Cura Salvà Noguera (Llucmajor 1903-Palma 1954), que havia professat el 27 d'octubre de 1923 ¹⁷.

El següent 19 de juliol el bisbe Llompart comunicà oficialment a la superiora general de la dita congregació que la comunitat de la Caritat d'Inca es faria càrrec de la casa de socors i de la casa bressol, fundades per l'ajuntament d'Inca sota la direcció de l'arxipreste Francesc Rayó ¹⁸.

En l'obertura de l'establiment varen ser dues religioses les que ten-gueren esment dels bressols dels infants i de l'assistència dels primers socors, Sor Catalina i una companya, tal com hem vist al llibre de Crònica, les quals pertanyien a la comunitat de Germanes de la Caritat del convent

vef del carrer de Sant Francesc. L'ajudant de Sor Catalina era certament Sor Maria de la Trinitat Monserrat Salom, com veurem en el capítol següent.

Des del principi de les gestions per comprar una casa de beneficència, oberta als malalts i als nins, l'ajuntament d'Inca havia pensat en els serveis de les Germanes de la Caritat. Se cercava “uno de los edificios próximos a los conventos de las hermanas de la caridad”, deia l'esmentat document de l'exbatle Miquel Pujadas referint-se a les seves gestions de 1922 ¹⁹. Així, doncs, en el moment que el projecte es concretava, el batle Miquel Mir, gran protector de la Caritat, i el rector Rayó, també molt vinculat a la dita comunitat religiosa inquera, demanaren de seguida la col·laboració de les Germanes de Sant Vicenç de Paül. Així també es connectava amb el gran projecte de l'any 1900, quan la junta de la beneficència preveïa que Germanes de la Caritat es fessin càrrec de l'Hospital i Hospici que es volia bastir a l'exconvent de Sant Francesc, sota el patronatge de sant Vicenç de Paül.

5. La fidelitat de la Congregació de la Caritat al servei dels malalts i dels nins

Per altra banda, des dels seus orígens, les Germanes de la Caritat havien respost al carisma vicencià d'atenció al servei dels malalts, de les persones desemparades i de la infància desvalguda. Del servei als malalts, les Germanes de la Caritat a Inca havien donat bones proves des de la primera fundació per Sor Catalina Jaume. Des de 1893 la dedicació als malalts, a domicili i al dispensari del convent, era constant, desinteressada i ben apreciada pels inquers. Quan pel juliol de 1921 comença amb regularitat la crònica de la Caritat d'Inca, ja s'anoten just en aquell mes 42 malalts assistits per les Germanes amb un total de 780 serveis ²⁰.

De l'atenció als petits i a les persones desvalgudes, també les Germanes de la Caritat en tenien bona experiència responent, segons les necessitats que veien al seu voltant i les circumstàncies, al reclam d'aquesta tasca urgent sovint i sempre tan caritativa i inserida en el solc històric de l'acció social i benèfica de l'Església. Ja les primeres Regles, dites interines, de Mn. Antoni Roig, fundador el 1798 de la Caritat de Felanitx, prescrivien, en el capítol sisè de la versió mallorquina més breu, que les religioses visitassin els dijous les persones abandonades dels seus pares ²¹. Igualment el text més llarg, al cap. 24, estableix: “Els dijous anirán á visitar las criaturas desemparadas de sos Pares; á temps oportú, procurarán a aquellas tant roba, com qualsevol altra cosa, que los sia convenient” ²².

El mateix fundador oferí el 1806 a l'ajuntament de Felanitx el ser-

vei de dues Germanes de la Caritat per a l'Hospital de la vila ²³. Però llavors tal oferta, no sabem per quins motius, no fou acceptada. Va ser el 1821 que les Germanes sol·licitaren a l'ajuntament poder prestar els seus serveis als pobres i malalts, atesos per la beneficència de la vila. Primer els serviren al convent dels agustins, exclaustats aleshores. Quan aquests el 1823 tornaren a habitar el convent, l'Hospital construït sobre l'edifici antic acollí novament els malalts que continuaren rebent l'auxili de les Germanes de la Caritat. Finalment el 1901 va ser beneït el nou Hospital-Hospici, on, fins al dia d'avui -sols amb una interrupció, de 1884 a 1901-, la Congregació nascuda a Felanitx continua la seva labor assistencial i caritativa ²⁴.

Cal recordar aquí que les segones Regles, dites primitives, que adoptaren les Germanes o Filles de la Caritat de Felanitx, aprovades pel bisbe Pérez de Hiriás el 1826, dediquen unes línies a l'Hospital "sempre que estiga confiat a aquesta congregació" (cap. IX): una germana serà destinada per la superiora a dur el cap del dit Hospital i hi seran enviades altres Germanes per ajudar-li a assistir nit i dia els malalts ²⁵.

Durant quatre anys (1834-1838) dues Filles de la Caritat de Felanitx dirigiren la Casa d'Expòsits de Palma ²⁶. Pels volts de 1845 també algunes Germanes de la Caritat servien els infants de la Inclusa de la capital de l'illa ²⁷.

El 1846 Mn. Rafel Caldentey fundà a Manacor una altra Casa de Caritat amb la col·laboració de Sor Magdalena del Cor de Jesús Nadal i Llull, reneboda del fundador de l'Hospital de la vila, Mn. Pere B. Llull i Poquet (Manacor 1747-1826). La Congregació manacorina, molt vinculada a la inspiració de sant Vicenç de Paül, es va fer càrrec de l'Hospital el 1850 fins al període 1858-1866 en què la junta local de beneficència acordà prescindir dels seus serveis. El 1866 s'hi reintegraren. Les Germanes de la Caritat de Manacor foren agregades el 1887 a la congregació homònima de Felanitx i continuaren al servei de l'Hospital antic i del nou (1948) fins al 1999 ²⁸.

Des de la casa mare de Felanitx, la Congregació s'estengué a diversos pobles de l'illa, fent-hi fundacions sovint ben lligades al servei a l'Hospital-Hospici de la vila. El 1849 les Germanes de Felanitx s'establiren a Pollença, on l'ajuntament els havia posat a la seva disposició l'Hospici construït devora l'antiga església de Sant Jordi, mentre l'Hospici de la vila era traslladat a l'exconvent de dominics. Pels volts de 1859 les Germanes de Pollença començaren a assistir aquest Hospici, avui convertit en Residència municipal de Sant Domingo per a persones majors ²⁹.

El 1860 la Congregació de Felanitx fundà nova casa a Porreres per servir-hi l'Hospital-Hospici, tasca que continuen en la nova Residència

social oberta el 1974, a l'antic convent de les Franciscanes de la vila.

A Sóller, les Germanes de la Caritat foren cridades perquè a l'antic Hospital servissin els pobres, bons i malalts. Hi acudiren la vigília de Sant Bartomeu de 1862. El 1865 s'ocuparen plenament de l'Hospici i de l'Hospital, on encara avui porten la direcció de la Residència de la Mare de Déu de la Victòria.

Les Germanes de la Caritat de Felanitx s'establiren a Sineu el 1864. Des de 1866 serviren l'antic Hospici de la vila fins el 1977.

A Artà la fundació es va fer el 1869. Des de 1883 se'n cuidaren de l'Hospital i asil de Santa Rosa, bastit pel Sr. Antoni Blanes. Des de 1983 serveixen la nova Residència del carrer del pou nou ³⁰.

A Llucmajor, on les Germanes de Felanitx havien obert casa ja el 1859, va ser la segona superiora, la insigne llucmajorera Sor Victòria de la Creu Salvà, que fundà l'Hospici-Hospital el 1900 ³¹.

A partir de 1902 les Germanes de la Caritat començaren a dirigir l'antic asil de les Minyones, que el 1628 havia obert el canonge Bartomeu Llull ³². L'asil ha passat des de 1902 per diverses cases i vicissituds, procurant les Germanes adaptar-lo a les necessitats del temps i de les noves orientacions pedagògiques. Avui compta amb tres cases a Palma, obertes a nines i a nins orfes o amb greus dificultats familiars.

6. Les cases bressol: una iniciativa per a la classe obrera

Per altra banda, una necessitat nova tocà a les portes de la caritat i de la beneficència amb la industrialització: l'assistència als seus infants de les mares obreres que, durant la jornada laboral, no podien tenir cura dels fills petits. Per això s'anaren obrint arreu d'Europa les "crèches", dites així a França, traduïdes al castellà "casas-cuna", casa bressol, on els infants poguessin trobar un bres i una atenció mentre les mares acudien a guanyar el sou a la fàbrica. L'iniciador de les "crèches" a França va ser el Dr. Marbeau (1798-1875) que amb la seva institució es desteixinà per emparar la vida i la salut dels infants des del bressol. El 1844 s'obrí la primera "crèche" a París. La reina Victòria obrí la primera "casa cuna" a Madrid i el 1878 Barcelona també n'inaugurava una.

La societat decimonònica acollí la benèfica institució amb entusiasme. Els papes Gregori XVI i Pius IX la beneïren. L'orador francès Lacordarie afirmà que era "una de les flors més belles del cristianisme".

El 1883 s'establí la primera casa bressol a Palma, en el Temple. El gran literat i fervent catòlic Marian Aguiló pronuncià el 25 de març del dit any un bell discurs a la joventut catòlica sobre la "importancia de las cré-

ches ó casas cuna”. N’esbrinà el sentit, la necessitat i la història. Els atribuïa el fi de “mejorar las condiciones de las clases obreras por medio de una sabia higiene y de la educación, cimentada en los eternos principios de la religión y de la moral”. Les cases bressol en una previsió sàvia que engendrava generacions noves i robustes, emplaçades en els centres dels barris obrers a cura de les Germanes de la Caritat “nobles mujeres santificadas por la práctica de la más heroica de las virtudes” ³³.

Promotora d’aquests establiments a Palma va ser la poetessa i dona d’empenta i gran sensibilitat social, Margalida Caimari Vila (Bolívia 1839-Palma 1921) que, essent presidenta de l’associació “Obreras de San José”, el 1903 va exposar la idea de fundar un asil “Cuna del Niño Jesús”. Es va formar llavors una junta presidida pel prelat diocesà i el 19 de gener de 1904 el bisbe Campins va beneir i inaugurar la nova casa de bressols per a infants al carrer de la gerreria n° 4 de Palma. Des de 1893 les Germanes de la Caritat estaven lligades a la dita associació d’“Obreras de San José”, en l’escola que tenien a Palma ³⁴. Així, doncs, tres Germanes prengueren la direcció de la que fou primera “cuna” de la congregació. El 18 de març de 1919 la institució era situada al n° 14 del carrer de Can Savellà, on el canonge Miquel Costa i Llobera, que tant s’havia preocupat pel manteniment de la casa com a benefactor ³⁵, inaugurà la reserva del Santíssim. Les noves instal·lacions foren beneïdes per l’arquebisbe Miralles l’u de desembre de 1935. Com a nova guarderia i parvulari, al carrer Intendente Garau, n° 4, prop del Patronat Obrer, el bisbe Rafael Alvarez en féu benedicció i inauguració el 1972. La Congregació deixà de prestar-hi serveis el 1979 ³⁶.

Molt aviat es va veure la necessitat d’obrir una altra casa bressol a Palma. El 6 de desembre de 1914 el bisbe Campins beneïa aquesta segona “casa cuna”, de la Congregació, confiada llavors a quatre Germanes, instal·lada al carrer de la Pau, n° 25. Rebé el nom de “Hogar infantil del Niño Jesús”. El 1974 es traslladà al carrer de Sant Pere n° 57 i actualment funciona com a guarderia parroquial de Santa Creu ³⁷.

A Sóller, a partir del 5 de juny de 1921, una comunitat de Germanes de la Caritat es féu càrrec de la “casa cuna”, oberta per la generositat de la Sra. Antònia Casasnovas. La comunitat i els bressols es traslladaren el 1949 a “Los Jardines de la Milagrosa”, que la Congregació havia adquirit un any abans i que mantingué fins el 1974 ³⁸.

7. Les primeres passes de la casa de socors i casa bressol d’Inca; construint l’Hospici

La junta de la “casa de Socorro y Cuna” d’Inca que, com hem vist, es va constituir el 26 de juliol de 1927, just abans de la inauguració del local

on havia de desenrotllar la seva activitat, impulsà durant anys, alguns d'ells ben difícils, tant les primeres passes de la casa de socors i bressol, com l'edificació del nou Hospici per acollir ancians pobres. De l'activitat de la junta, en tenim dades puntuals en el llibre d'actes esmentat que va des de 1927 a 1939 ³⁹.

A la segona reunió, el 2 d'agost, tres dies després de la benedicció, la junta constata que la casa bressol ha tengut bona acceptació puix que hi ha molts d'ingressos. Acorda fer el plànol de l'edifici. El 23 de setembre, segurament a causa de les moltes peticions de famílies, resolen no admetre nins majors de 3 anys, esmenant així l'art. 4 del reglament, que fixava fins al 7 anys l'admissió. També s'eleva la quota prevista a l'art. 5: cada nin pagarà 2 ptes. cada mes i en pagaran 3 les famílies que hi tinguin més d'un infant. La retribució de les dues religioses serà d'una pesseta per dia. Es faran impresos del bolletí de subscripcions a fi que l'obra sigui sostenguda pel poble.

El 3 de novembre es comunica que l'esposa del governador civil, Sra. Anna Serrat, enviarà a la casa una imatge de Sant Vicenç de Patil; pensen que podrà ser beneïda pel bisbe Llompart l'horabaixa del 13 de novembre, festa de Santa Maria la Major. Examinen així mateix el plànol del nou edifici, fet per l'arquitecte Josep d'Olesa i l'aproven en principi.

El següent 5 de desembre l'arquitecte va presentar el plànol en què havia introduït les esmenes suggerides a la reunió anterior. S'acorda començar a cobrar les subscripcions de l'any vinent.

A finals de 1927 hi havia 33 nins als bressols; del 3 d'agost al 31 de desembre se n'havien apuntat 61 i 28 després s'havien anat donant de baixa.

El 22 de febrer de 1928 es preveia que les obres començassin tot d'una i que el nou edifici pogués quedar llest després de Pasqua; però el 25 de maig es constata que les obres encara no han pogut començar; començaran pel juny i destinaran a Hospici el pis segon.

El 3 de juliol s'estaven esbucant les parets i la part vella de l'edifici actual.

Amb el fi de recaptar recursos per a la casa i per iniciativa de Joan Ribas i de Lluís Alguacil, es farà una representació al teatre principal. La junta rep el 23 de desembre una almoïna de 60 ptes. del bisbe Llompart, que havia mort el proppassat dia 9.

La funció al teatre resultà lluïdíssima. Es féu el 6 de febrer i es repetí el dia 11 de 1929. En tragueren 1.656'40 ptes.

L'11 de febrer de 1930 els regidors assistiren a la sessió extraordinària i felicitaren la junta augurant "que sea pronto una hermosa realidad

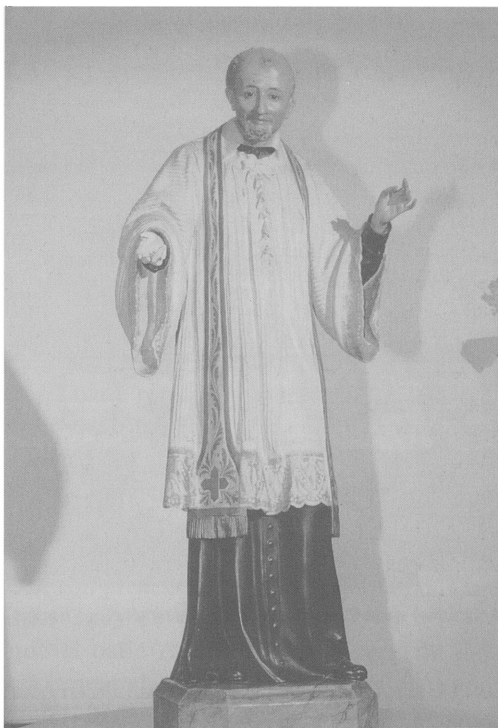
la terminación del bello edificio destinado al asilo de los pobres ancianos al par que será honra y ornato de nuestra ciudad”.

El següent 21 de maig presideix la reunió el nou batle Pau-Marià Morell; la junta nomena administrador de la “Casa Cuna” amb veu i vot l'exbatle Miquel Mir. Es comunica que el General Luque, fill adoptiu d'Inca, en la darrera visita a la ciutat, deixà un donatiu de 150 ptes. per a la casa. També la Creu Roja havia enviat regals per a la tómbola que s'havia muntat al Mercat a benefici de les obres de la “Casa Cuna Hospicio”.

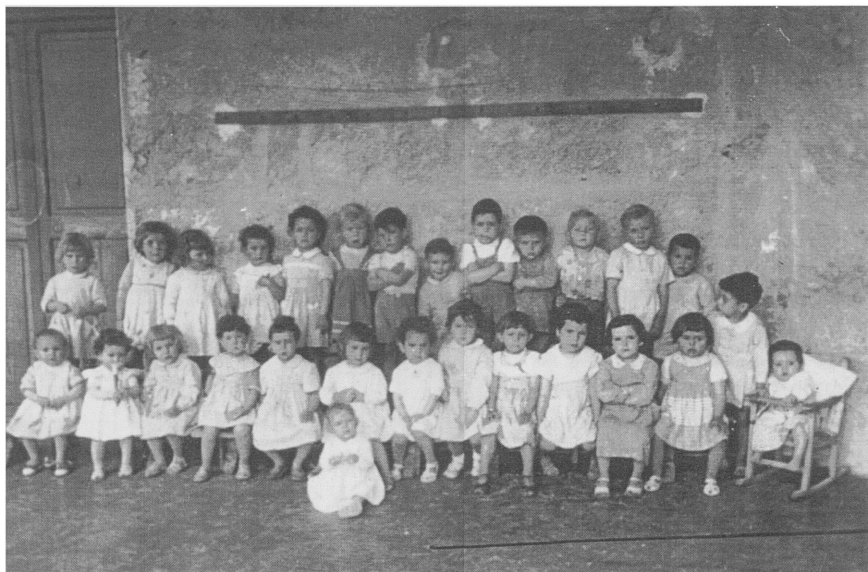
El 28 d'octubre ja presideix el nou batle Joan Truyol. S'acorda que els nins de la casa bressol han d'estar vacunats. Decideixen traslladar els dos llits de la Creu Roja del lloc on estan, perquè hi ha goteres, a la planta baixa nova. Al pis primer s'habilitarà la sala per a les reunions de la junta.

El 8 de gener de 1931 agraeixen a la societat de socors mutus, “La Constància”, les joguets que han enviat; va ser pels Reis. S'informa també que ja s'està assajant la representació de “La santa Pagesa”, lletra de Josep M. Tous i Maroto i música d'Artur Baratta, al teatre principal. La part musical serà dirigida pel mestre Jaume Albertí. Rifaran dos viatges a Lourdes i una màquina de cosir, tot a benefici de les obres, que prosseguiran esbucant la part vella de l'edifici.

El 23 de març la junta acorda fer una tómbola per Pasqua. Les representacions teatrals han estat un èxit. A Inca se'n feren el 6, 10 i 24 de febrer, i han aportat 2.251'95 ptes. A Lluçmajor, l'obra ha tret 914 ptes. En la seva visita, la Sra. Marquesa d'Argüelles admirà la perfecta organització

Imatge de Sant Vicenç de Paül, regalada el 1927 a les Germanes de la Caritat de la casa bressol d'Inca (Foto R. Payeras).

Antiga foto de la Casa Bressol amb els nins i nines acollits.

de la Creu Roja i de la “Casa Cuna”. Li oferiren posar el seu nom a una sala nova. Ja ha escrit a la Sra. Severa Madariaga perquè s’encarregui de moblar aquesta sala; i ella ho pagarà tot.

Proclamada la II República espanyola el 14 d’abril d’aquell 1931, a Inca hi hagué canvi a l’ajuntament l’endemà mateix. El batle Joan Truylol Llobera hagué d’entregar la vara a Mateu Pujadas Estrany, president de la unió republicana inquera. Mateu Pujadas dimití per l’avançada edat i manca de salut el 19 de febrer de l’any següent. Antoni Mateu Ferrer (Inca 1901-Palma 1937) va ser elegit nou batle el vinent dia 25 i romangué en el càrrec fins que presentà la dimissió el 26 de maig de 1933. El 26 d’agost de 1932 l’ajuntament tractà de la continuació de les obres de la casa bressol; però el batle Mateu afegí una altra iniciativa: la de muntar a la mateixa casa un consultori antituberculós. Havia tractat d’aquest projecte amb el director de Sanitat, però mancava un estudi per defugir inconvenients que podien sorgir de la situació en el mateix edifici de dues instal·lacions tan diferents i potser incompatibles. Per altra banda el 30 de desembre l’ajuntament republicà decidí l’adquisició de material per al laboratori municipal ⁴⁰. Aquest ja estava muntat el 10 de febrer de 1933, quan l’apotecari Sr. Jaume Armengol proposà que en fos director el Sr. Gamundí. El següent

12 de maig, el batle Mateu presentà les tarifes que havien de regir al laboratori municipal ⁴¹.

El 5 de novembre el batle Antoni Mateu presidí per primera vegada la junta de la casa bressol i de la casa de socors. Els ingressos de nins havien estat 30 des del 23 de març al 5 de novembre i per això eren necessaris tres bressols més. El batle proposà que algun regidor de la comissió de cultura de l'ajuntament entràs a formar part de la junta. No es prengué cap decisió sobre aquest punt. El 31 de desembre s'assenyalà la data del 10 de gener per a la junta general extraordinària, a la qual serien convocats els socis protectors i els regidors.

En aquesta junta el batle Mateu insistí en la seva proposta que un regidor entràs a ser membre de la junta. El rector Rayó indicà que això no estava d'acord amb el reglament. El batle replicà que no feia aquesta proposta per censurar la junta sinó per establir una major col·laboració entre junta i ajuntament. A la reunió del 14 de març de 1932 el batle Antoni Mateu donà un vot de confiança a la junta perquè recaptàs diners per l'acabament de l'edifici.

Cal fer observar que a les quatre sessions que la junta tengué el temps de la II República, sempre hi fou present el rector Rayó que, tal com hem vist, era el director de la "Casa Cuna".

Recordem aquí també que el batle Antoni Mateu Ferrer, un dels fundadors d'Esquerra Republicana Balear el 1934 ⁴², morí afusellat, durant la guerra civil, a la tàpia del cementeri de Palma, el 24 de febrer de 1937 ⁴³.

La primera sessió de la junta després de l'alçament militar pel juliol de 1936, va ser convocada i presidida el 3 d'octubre pel nou batle Juan Erasmo. Aquest parlà de l'acabament de l'edifici que acull els petits i que servirà d'asil i de refugi als ancians i als malalts. Proposa que en les actuals circumstàncies hostatgi per un cert temps alguns obrers. Encarrega a l'administrador Sr. Miquel Mir que faci continuar les obres la setmana que ve.

L'u de desembre Erasmo reconeix les dificultats que hi ha en aquells moments per acabar les obres, ja que han mancabat les subscripcions de socis protectors. Com a mestre d'obres és designat Bernat Caldentey (en Bernat des frares); cal donar preferència en els contractes als obrers que han estat al front de Manacor.

Del 8 de gener de 1937 hi ha una sortida de diners de l'ajuntament, signada pel batle Erasmo, per obres de la "Casa cuna y de socorro" ⁴⁴. El següent dia 21 es notifica que el governador civil Mateu Torres dona 25.000 ptes., provinents del fons del segell "Pro paro obrero" perquè continuïn les obres. S'acorda fer un àlbum perquè hi signin els visitants il·lustres. El 9

d'abril també es reuneix la junta solament per tractar assumptes econòmics.

El 23 de gener de 1938 el batle Erasmo comunica que no es poden acabar les obres de tot l'edifici; s'acorda mentrestant fer una sala a la planta baixa per a casa de socors i de la Creu Roja. Aquesta sala era llesta pel mes de maig; el fabricant de teixits, Sr. Vicenç Ensenyat havia regalat sis llits amb les seves tauletes. S'acorda demanar aportacions de matalassos, flassades i llençols als comerciants d'Inca.

El 30 de gener de 1939 el nou batle Llorenç Fluxà torna a impulsar la continuació de l'edifici, obra que tothom desitja -va dir- i ha de ser honra de la ciutat. La junta agraeix el bon resultat de la capta: han arribat matalassos regalats pels Srs. Manuel Fuster, Gabriel i Josep Siquier, Marià Morell i Pere de Montaner, i les flassades donades pels Srs. Bartomeu Cabrer i Jaume Cortès.

Aquí s'acaben les actes de la junta.

8. Ferits a la batalla del port de Manacor a la casa de socors

La sang de la guerra civil arribà també a la casa de socors i de la Creu Roja d'Inca. Ho sabem per la crònica inquera de les Germanes de la Caritat. El 19 d'agost de 1936 -el desembarcament de Bayo a Portocristo s'havia esdevengut la nit del 15 al 16 d'agost- foren ingressats alguns ferits; dos d'ells hi romangueren alguns dies fins que el 4 i el 5 de setembre en sortiren. Els primers dies les Germanes els cuidaven de dia i els vetlaven de nit, ajudats d'alguna senyora i del vigilant. Després només quedà aquest de nit.

El 22 d'agost arribà a la casa de socors, també de Portocristo, un altre soldat malalt, que hi romangué just dos dies. El 10 de setembre, quan les tropes republicanes ja s'havien reembarcat, portaren des del front un soldat mort de desgàcia. El cadàver quedà a la casa fins que l'endemà li donaren sepultura.

Cal recordar aquí que una columna de falangistes d'Inca anaren al port de Manacor a lluitar contra la invasió de les tropes republicanes ⁴⁵.

Pels mateixos dies un asturià, resident a Inca, que qualcant en bicicleta caigué i es va fer mal a un peu, també romangué a la casa de socors del 28 d'agost al 3 de setembre. La casa de socors seguia prestant, doncs, els primers auxilis en cas d'accident ⁴⁶.

- ¹ AMI, Govern. Actes 1433, f. 108v. Miquel Pujadas Ferrer havia rebut la reial ordre de nomenament l'u d'abril de 1922 (AMI, *ibid.*, f. 61).
- ² Miquel Pujadas dimití per primera vegada el 18 de gener de 1923 (AMI, *ibid.*, f. 113); tornà a ser batle interí el 24 de gener de 1924 i fou elegit com efectiu el següent dia 31. L'elecció de Miquel Mir com a batle, per primera vegada, consta al llibre d'actes municipals nº 1430, p. 105.
- ³ AMI, Govern. Actes 1430, p. 119.
- ⁴ AMI, Govern. Llibre d'actes 1430, p. 121.
- ⁵ *Ibid.*, p. 122.
- ⁶ *Ibid.*, p. 124-5.
- ⁷ AMI, Comptabilitat nº 1414, f. 33v.
- ⁸ AMI, Patrimoni 888, f. 7.
- ⁹ Ayuntamiento de Inca. *Memoria administrativa*. Inca, 1928.
- ¹⁰ AMI, Beneficència 196: "Actas de la Junta de la casa de Socorro y Cuna", sense pagar. Va de 26.7.1927 a 30.1.1939.
- ¹¹ AMI. Correspondència, entrada 1962.
- ¹² P.-J. LLABRÉS, *Les Germanes de la Caritat a Inca*, p. 80, 97-98, 102-103.
- ¹³ Arxiu de les Germanes de la Caritat d'Inca, "Crònica" de la comunitat, llibre primer (1893-1961), p. 53.
- ¹⁴ Va ser estampat per la impremta de Miquel Duran d'Inca, el mateix any 1927, 12 pgs.
- ¹⁵ Vegeu el discurs del canonge Mn. JOAN QUETGLAS, *El reverendo Don Francisco Rayó Brunet, arcipreste, hijo ilustre de Inca*. Inca, Impremta de M. Duran, 1944.
- ¹⁶ AGGC, Llibre d'actes II, f. 73.
- ¹⁷ Dades tretes de l'AGGC.
- ¹⁸ ADM, Caixó "Hermanas de la Caridad".
- ¹⁹ Vegeu document de la nota 10.
- ²⁰ P.-J. LLABRÉS, *Les Germanes de la Caritat a Inca*, p. 97.
- ²¹ JOSEP AMENGUAL, Mn. Antoni Roig i Rexart, *peoner de la caritat i de l'evangelització*, Mallorca 1987, p. 107.
- ²² AGGC, ms. a la secció "Historia de la Congregación".
- ²³ Arxiu municipal de Felanitx, Llibre d'actes 1798-1813, n. 420, f. 132).
- ²⁴ J. VENY, *Memoria referente al Hospital y Hospicio de Felanitx*, Felanitx 1901, p. 24-32; P. XAMENA-R. ROSSELLÓ, *Història de Felanitx*, II, Mallorca, 1975, p. 186-7, 252.
- ²⁵ Vegeu l'obra citada de J. AMENGUAL, *Mn. Antoni Roig i Rexart...*, p. 132-3.
- ²⁶ B. CORTÉS, *La Reyat Casa General d'Expòsits de Mallorca*, Ciutat de Mallorca, 1928, p. 129-138.
- ²⁷ Arxiu parroquial de Felanitx, capsa XV, d. 43.
- ²⁸ A. TRUYOLS, *Sor Magdalena del Corazón de Jesús Nadal y las Hermanas de la Caridad de Manacor*, Palma de Mallorca 1924, p. 1, 17-22.

- ²⁹ AGGC, *Memòria de les coses notables*, f. 54v. També hi ha una crònica manuscrita de la casa de Pollença.
- ³⁰ Aquestes notícies de fundacions es troben, en part, a l'obra de Mn. COSME BAUZÀ, *Hermanas de la Caridad de San Vicente de Paul*, Palma de Mallorca 1917, p. 52-54. També m'he servit de diversos documents de l'AGGC, ja estudiats per mi amb vista a la publicació de la història de les Germanes de la Caritat al llarg de 200 anys (1798-1998).
- ³¹ M. FERRETJANS, *Rdma. Madre Sor Victoria de la Cruz Salvà i Salvà, hija benemèrita de Lluchmayor*, Lluchmayor 1966, p. 14-16.
- ³² P. A. MATHEU, *Páginas de un asilo*, Palma de Mallorca 1956, p. 11-13, 43. Vegeu també a AGGC, llibre segon: *Registro de las cosas notables del Instituto de las Hijas de la Caridad ...*, f. 22 i llibre tercer, de les fundacions, f. 119.
- ³³ MARIANO AGUILÓ, *Importancia de las crèches o casas cunas*. Palma, 1903.
- ³⁴ AGGC, llibre segon citat a la nota anterior, f. 13. Vegeu també P. Fullana, *El moviment catòlic a Mallorca (1875-1912)*, p. 449.
- ³⁵ Consta aquesta preocupació en el seu diari espiritual, els dies 26.7.1919, 14.11.1921, juny 1922. Les plaquetes d'aquest diari es conserven a l'Arxiu Capítular de Mallorca.
- ³⁶ AGGC, llibre segon, f. 23. Vegeu també la crònica general en les dates indicades de 1935 i 1972.
- ³⁷ *Ibid.*, f. 29v.
- ³⁸ Notícies tretes de les actes del consell general de la Congregació, a l'AGGC.
- ³⁹ A partir d'ara i fins a la darrera reunió consignada de 30 de gener de 1939 no posaré notes documentals ja que seguiré simplement aquest llibre d'actes, que està sense pagar. AMI, Beneficència 196.
- ⁴⁰ AMI, Govern. Actes 1428; sessions dels dies esmentats.
- ⁴¹ *Ibid.* llibre següent. Vegeu les sessions dels dies esmentats.
- ⁴² Vegeu l'entrada *Mateu Ferrer, Antoni*, a la "Gran Enciclopèdia de Mallorca".
- ⁴³ L. CAPELLÀ, *Diccionari vermell*, Mallorca, ed. Moll 1989, p. 109.
- ⁴⁴ AMI, edificios públicos, material sense classificar.
- ⁴⁵ J. MASSOT, *La guerra civil a Mallorca*, Montserrat 1976, p. 129, nota 13.
- ⁴⁶ Arxiu de les Germanes de la Caritat d'Inca, llibre primer de crònica, p. 150-151.

CAPITOL III

L'HOSPICI D'INCA DE 1945

Hem resseguit, amb els documents que hem tengut a mà, la història d'un projecte, d'unes expectatives, una història que no transcorre amb totes les presses que volien moltes persones amb responsabilitat a Inca. La casa de beneficència, amb instal·lacions per prestar socors a accidentats, com a hospital d'urgència, i els bressols per als infants de les mares obres, era oberta des de 1927; les obres per bastir un Hospici a la casa comprada per l'ajuntament el dit any, tal com estava en el projecte auspiciat des de 1900, havien començat pel juny de 1928, però, ni abans ni després de la guerra civil, havien avançat a bon ritme. Mentrestant, el 22 de novembre de 1943, morí el rector Mn. Francesc Rayó, que tant havia treballat per la casa bressol.

1. L'empenta final per establir l'Hospici

El dia 27 de març de 1945 el Sr. Miquel Mir tornà a ser batle d'Inca. Ell, que havia inaugurat la casa de socors i els bressols el 1927, seria el qui coronaria el projecte benèfic portant a bona fi l'habilitació d'un asil per a ancians desemparats.

A la sessió de l'ajuntament de 21 de maig de 1945, el regidor Sr. Josep Amengual va proposar la instal·lació d'un Hospici a la "Casa Cuna". Es formà una comissió de regidors per dur endavant el projecte. En feien part els Srs. José Erencia, Antoni Riera i Bernat Caldentey. Eren temps difícils de postguerra civil, temps de racionament, temps d'escassetat que pesava ferm damunt les espatles dels més pobres, sobretot dels vells sense recursos. Inca necessitava un Hospici per als ancians sense família i el tengué aquell any que acabava la segona guerra mundial, en la qual no havia entrat l'estat espanyol però de la qual el poble, sobretot les classes més humils, sofrí les conseqüències econòmiques. És veu popular que el batle

Mir gravà el joc amb impostos per treure recursos per a l'Hospici.

El nou Hospici, a la tercera planta de la "Casa Cuna y de Socorro", havia de ser inaugurat per les festes dels Sants Abdon i Senén d'aquell mateix any. L'ajuntament, el 4 de juliol, va decidir convidar el governador civil a les festes. El vinent 16 de juliol pren nota que la Diputació provincial ha concedit una subvenció de 2.000 ptes. per a l'Hospici d'Inca; en aquella sessió s'acorda que Miquel Mir sigui nomenat administrador de l'Hospici, com abans, el 24 d'abril de 1930, havia estat designat administrador de la casa bressol, amb veu i vot a la Junta de la "Casa Cuna y Socorro" per tal com era "iniciador, impulsor y el alma de dicha institución" ¹.

2. Inauguració de l'Hospici per les festes patronals de 1945

A la fi, la casa estigué llesta per servir d'hospici el 1945. El 2 de juny vengueren de Palma la Superiora General, la Mare Alberta Nadal, i la procuradora general per tractar del servei de les Germanes al nou hospici que era a punt d'inaugurar-se. El següent 6 de juliol ve destinada a Inca Sor Maria de Natzalet Garau Gomila, que seria la primera encarregada de l'hospici ².

Per la festa patronal dels sants Abdon i Senén, el dilluns 30 de

El batle d'Inca, M. Mir, l'ecònom Francesc Garau i el governador civil, inauguren l'Hospici per Sant Abdon de 1945.

juliol de 1945, se celebrà la solemne inauguració de l'Hospici. El programa de les festes anunciava la benedicció de la Casa-Hospici a les 12. “Seguidamente y en la Casa Cuna reparto de bonos a los pobres”. És un senyal dels temps aspres de la postguerra que pesaven sobre els econòmicament dèbils. Assistí al dit acte la Mare Alberta Nadal, que havia arribat a Inca el dia 29 ³.

Les religioses que s'encarregaren de l'Hospici, com també les que tenien esment dels bressols, formaven comunitat amb la casa veïna del carrer de Sant Francesc. Diu la crònica que Sor Maria de Natzaret restava nit i dia a l'hospici cuidant dels vells asilats ⁴.

3. Germanes de la Caritat també al servei del laboratori municipal

Pels volts de 1953, l'apotecari Sr. Jaume Armengol i Villalonga (Inca 1891-1969) demanà, a través del batle, a les Germanes de la Caritat que dues religioses, una hora cada dia, li fessin d'auxiliars en la seva feina d'anàlisis clíniques, biològiques i microbiològiques que realitzava en el laboratori municipal, instal·lat, com hem vist, pel batle Antoni Mateu el 1932 a la casa bressol i de socors. Hi foren destinades Sor Catalina de Sant Josep Siquier i Sor Antònia de l'Amor Hermós García ⁵. Jaume Armengol era, des de 1916, inspector farmacèutic municipal del partit judicial d'Inca. En els seus darrers anys d'apotecari en actiu feia aquestes anàlisis a la seva farmàcia al carrer major.

4. XXV aniversari de la “Casa Cuna”. “Carrer Miquel Mir”

El 26 de juny de 1953, la corporació municipal, presidida pel batle Gabriel Campins Morey, acordà per unanimitat posar el nom de Miquel Mir al carrer “del recreo”, paral·lela a la de Sant Francesc i que començava pel cap de cantó de l'establiment benèfic. La dedicació del carrer era un homenatge de gratitud a qui havia iniciat les obres de la “Casa Cuna” i Hospici, en els quals havia realitzat una gran tasca, aportant-hi també la seva desinteressada aportació econòmica. L'ajuntament trobava que la data adequada per descobrir la làpida amb el nou nom del carrer era la de les properes festes patronals, en què s'esqueia el vint-i-cinquè aniversari de la fundació, per Miquel Mir, de la “Casa Cuna” ⁶.

Així es va fer a les 12 del dijous 30 de juliol.

Vengueren a Inca per unir-se a la celebració la que era superiora de la comunitat de la Caritat d'Inca quan s'inaugurà la casa bressol el 1927, Sor Maria de Consolació, i Sor Maria de la Trinitat, que al principi

havia tengut esment dels infants ⁷.

Poc després de la festa, el 8 de setembre, morí als 64 anys el fundador de la casa de socors i “Cuna”, l'exbatle Miquel Mir, que durant tota la vida s'havia comportat com un gran benefactor de les Germanes de la Caritat ⁸.

5. Adaptant i millorant l'edifici i l'atenció als bressols i als ancians

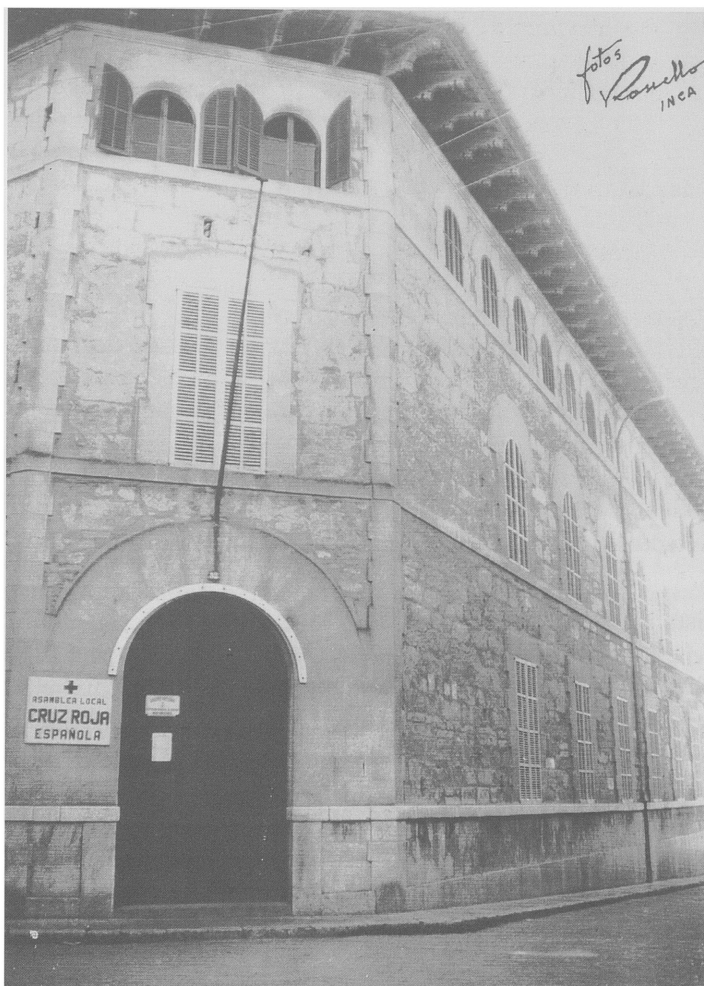
Prosseguia la tasca, sempre sacrificada i callada, de les Germanes de la Caritat, amb el suport més o menys constant i abundós de l'ajuntament i de les institucions cíviques.

El 25 d'agost de 1961 el batle Alfonso Reina comunicà al consistori que la Fundació March havia destinat 200.000 ptes. a la “Casa Cuna”. Amb aquesta subvenció l'edifici podria ser remodelat. La planta baixa seria ocupada pels serveis de socors de la Creu Roja i serveis sanitaris; el primer pis seria destinat als bressols i el segon a l'Hospici ⁹.

L'11 d'agost de 1969 va prendre possessió de la batlia d'Inca el Sr. Antoni Fluxà Figuerola. Una de les seves primeres preocupacions va ser atendre les necessitats de l'Hospici i bressols, que eren moltes i urgents. L'Hospici, en concret, era vertaderament un asil d'ancians abandonats. L'ajuntament, que no disposava de grans recursos ni pressupost, no atenia, com era degut, l'asil on malvivien els seus darrers anys 7 o 8 persones velles, quasi totes homes, que sovint havien estat víctimes de desgràcies i abandonament familiar. L'Hospici vivia de la caritat del poble, procurada per les Germanes de la Caritat i pels residents mateixos. Aquests anaven a captar aliments al mercat dels dijous; entre ells sobresortia l'amo en Jaume. Un dia que el batle es temé que els dijovers els donaven aliments en mal estat, va suprimir aquestes captes i va augmentar les taxes dels llocs de venda, a benefici de la residència d'ancians. També l'ajuntament arbitrà una assignació anual a l'Hospici i promogué la cooperació del poble. Pagà la seguretat social a les dues Germanes que cuidaven l'establiment. El batle Fluxà establí també un patronat, al qual estava previst que ingressassin els béns dels qui morien a la Residència. També congelà les obres dels edificis que formaven la illeta de l'Hospici, preveient així la futura ampliació de la Residència ¹⁰.

Braç dret del batle Fluxà en l'atenció personal i assistencial a l'Hospici, va ser el primer tinent batle Mateu Ferrer Garau. L'ajuntament, ja el 28 de novembre de 1969, li va expressar l'agraïment per la seva labor abnegada a favor de la casa bressol i de l'Hospici ¹¹.

El 12 de gener de 1970 l'ajuntament té notícia de la subvenció de

L'edifici els anys 60: planta baixa per a la Casa de Socors i Creu Roja, pis primer per a la casa bressol i pis segon per a l'Hospici.

la Diputació Provincial, de 500.000 ptes. pels bressols i per l'Hospici¹¹. Conseqüentment contracten reformes per aquesta casa el següent 21 d'abril; les obres començaren l'1 de maig per acabar el 15 de juliol. El con-

Sor Joana Coll i Sor Maciana Ramis, homenatjades per les festes patronals de 1972.

tractista va ser Antoni Pujadas ¹².

Successor de Mateu Ferrer, com a representant de l'ajuntament davant l'Hospici, va ser Guillem Domenech, que prosseguí la tasca del seu antecessor amb constància, encara que en Mateu, ja com a funcionari de l'ajuntament, va continuar el seu interès i protecció als vellets asilats.

Aquells anys començà la vertadera transformació de l'Hospici en Residència. Amb decisió i coratge dugué a terme aquesta empresa la que va ser superiora de l'Hospici des de 1976, Sor Margalida-Maria de Lourdes Frau, de la qual parlaré més envant.

5. Homenatge a dues Germanes de la Caritat (1972)

La labor pacient, sacrificada i generosa de les religioses que servien malalts al seu dispensari i a domicili, accidentats i casos urgents a la casa de socors i els infants als bresos, sempre ha estat de veres apreciada a la nostra ciutat. Una mostra pública d'aquesta valoració i gratitud, la donà l'ajuntament el 1972 en retre un merescut homenatge a dues Germanes de la Caritat, Sor Joana Coll Bennàssar i Sor Maciana Ramis Mascaró, que havien dedicat la seva vida religiosa a servir malalts i persones majors a Inca per espai de molts d'anys.

L'acte se celebrà en l'entrada de la "Casa Cuna" el dia dels sants Patrons de la ciutat, el 30 de juliol, a les 12. El presidí el bisbe d'Eivissa, Mons. Francesc Planas. Els entregaren una safata de plata a cadascuna amb l'escut d'Inca i una dedicatòria. El Bisbe Planas i el batle Antoni Fluxà feren l'elogi de les dues homenatjades. Contestà Sor Joana Coll, que tenia llavors 82 anys, manifestant que havien treballat en silenci i només per Déu sense esperar cap recompensa d'aquest món, donà les gràcies de l'homenatge i recordà el recolzament que havien rebut de tots els batles, començant pel Sr. Miquel Mir, fundador de la casa. Acabà recitant uns versos del seu paísà Mn. Miquel Costa i Llobera.

Sor Joana de Nostra Senyora dels Àngels Coll Bennàssar havia nascut a Pollença el 1890, professà el 1916 i des de llavors sempre havia residit a Inca servint els malalts i després els ancians a l'Hospici. De l'emoció de l'homenatge, per Sant Abdon de 1972, segons el metge, li sobrevingué una embòlia el següent 3 d'agost però sobrevisqué fins l'11 de març de 1982, en què morí als 91 anys: després d'una vida llarga i plena d'amor a Déu i als germans, als 66 anys de professió religiosa. Mai no es queixava, tot li ho feien bé, es féu estimar de totes les Germanes que convisqueren amb ella. Els adjectius que li dedica la nota necrològica de la Congregació són ben significatius: senzilla, sofrida, callada, servicial, agraïda i amant de la pobresa, obedient i piadosa.

Sor Maciana de Jesús Ramis havia nascut a la pàtria de la beata Francinaina, a Centelles, el 1901. Professà a la Caritat el 1923. Del 1930 al 1942 ja residí al convent d'Inca com a infermera a domicili. El 9 de gener de 1946 tornà a Inca per servir malalts. En morir, el 28 d'abril de 1973, la crònica de la comunitat d'Inca li dedicà un commogut elogi. Sempre s'havia dedicat al servei dels malalts per les cases on acudia a peu; no es queixava mai; si acabava d'arribar al convent i li comunicaven que hi havia un altre malalt per visitar a l'altre cap del poble, deia somrient: "Beneït sia Déu" i se'n tornava tot d'una. Va servir la clínica del Dr. Ferrer quan aquest l'obrí (1952). Quan havia quedat sorda i tenia peus i cames inflats de tant de caminar, la destinaren a l'Hospici, al qual es dedicà amb entrega total fins a la mort ¹³.

6. Formant comunitat pròpia (1974)

El 23 de juliol de 1974, les Germanes que estaven al servei de l'Hospici d'Inca i de la "Casa Cuna" es constituïren, per voluntat del Consell general, en comunitat independent de la que formaven les qui residien al primer convent inquer del carrer de Sant Francesc. El nombre de religio-

La primera superiora de la Residència, Sor Magdalena Cañellas, acompanyada de dues Germanes que també han servit els ancians d'Inca, Sor Catalina Llabrés i Sor Maria Jaume: totes tres recorden la seva feina a Inca, ara a Establiments (juny 2000). (Foto Toni Fiol).

ses, dedicades a l'Hospici, havia augmentat fins a quatre perquè havia crescut el nombre de residents.

La superiora general Sor Francisca Martorell havia anunciat aquesta decisió a la comunitat del carrer de Sant Francesc l'anterior 4 de juny, segons la crònica d'aquesta casa.

Les darreres encarregades de l'Hospici, abans de constituir-se la comunitat pròpia amb superiora, varen ser Sor Maria Ayala i Sor Margalida Servera. Aquesta es va distingir especialment en l'atenció als ancians que servia.

La primera comunitat, el dit 15 d'agost de 1974, era integrada per Sor Magdalena-Maria del Camí Cañellas Cañellas, superiora amb nomenament de 27 de setembre del dit any, però ja incorporada a la comunitat el dit 23 de juliol, Sor Margalida de l'Encarnació Ferrer Salom, l'esmentada Sor Margalida de la Transfiguració Servera Nadal i Sor Aina del Nin Jesús Massanet Lliteras. Aquesta va arribar per aquests dies per substituir la cuinera anterior i, fins al 1986, es va desteixinar perquè no faltàs mai a la taula de la Residència el menjar, cuinat amb esment i afecte entranyables.

La primera superiora, Sor Magdalena Cañellas, que encara recorda al seu recés d'Establiments aquells temps d'estretors i dificultats, sempre superats amb abundor d'entrega caritativa, va ser reelegida el 1975. Les altres superiores que ha tengut la comunitat fins ara han estat: Sor Margalida-Maria de Lourdes Frau Bou (1976-1982), Sor Jerònima Gornals Mestre (1984-1988) i Sor Catalina Morey Garí, des de 1988 fins al juny de 2000 ¹⁴.

El 15 d'agost de 1974 començà la crònica de la comunitat, que durà fins al 10 d'agost de 1982. Segons afirma aquesta crònica al principi, la comunitat ja funcionava com independent des de feia un poc més d'un any. Quan es formà aquesta comunitat, les persones majors acollides a l'Hospici eren 21: 14 homes i 7 dones.

Per aquell temps començava una profunda revisió de l'establiment.

1 Aquestes dades són tretes de les actes corresponents de l'ajuntament d'Inca encara no dipositades a l'arxiu municipal, que amablement m'ha deixat consultar el secretari accidental, Sr. Guillem Corró.

2 Arxiu de la Caritat d'Inca, llibre primer de Crònica, p. 245. Sor Maria de Natzarret era natural de Montuïri (1880) i va morir a Inca el 1960.

3 Ibid., p. 246.

4 Ibid., p. 249.

5 Ibid., nota entre les pgs. 284 i 285. Aquesta nota sembla que no és prou precisa quant a la datació i s'equivoca sobre el nom de l'apotecari, que es deia Jaume i no Antoni, com ara he pogut corregir sobre la monografia citada *Les Germanes de la Caritat a Inca*, p. 122.

6 Acta corresponent a la sessió del 26 de juny de 1953, de l'ajuntament d'Inca.

7 Llibre primer de Crònica de la Caritat d'Inca, p. 288. Sor Maria de la Trinitat Montserrat Salom (Llucmajor 1890-Sóller 1963), arribà a Inca tot just inaugurada la casa bressol, el 14 d'agost de 1927; hi romangué fins el 1930, i encara estigué destinada a Inca de 1942 a 1947 (Registres de l'AGGC).

8 Llibre primer de crònica de la Caritat d'Inca, p. 289.

9 Acta de la sessió corresponent de l'ajuntament d'Inca. A l'arxiu històric, entre els papers no classificats d'edificis públics, hi ha plànols d'aquesta reforma.

10 Dades aportades oralment en converses amb Antoni Fluxà i Mateu Ferrer.

11 Consta en l'acta del ple de l'ajuntament d'aquest dia.

12 Vegeu les actes corresponents dels plens de l'ajuntament.

13 P.-J. LLABRÉS, *Les Germanes de la Caritat a Inca*, p.131. Les dades són tretes del llibre segon de Crònica de la Caritat d'Inca, sense foliar. La crònica general de la Congregació va prendre nota de l'homenatge que hem descrit.

14 AGGC, Llibre tercer de fundacions, f. 54-55.

CAPÍTOL IV

D'HOSPICI A RESIDÈNCIA DE PERSONES MAJORS

1. Vers una nova sensibilitat

En els darrers temps de la dictadura ja s'anava imposant una nova sensibilitat social. El pas de la beneficència i de la commiseració al reconeixement dels drets inherents a la dignitat de la persona humana és, sens dubte, un dels signes del nostre temps. Per altra banda, l'allargament de la vida humana fa que la societat s'hagi de preocupar sempre més d'un nombre cada cop major d'ancians, alguns dels quals han vist morir les persones

Sala d'estar de la Residència (Foto R. Payeras).

acostades que els haguessin pogut assistir i es troben totes soles i sovint desemparades. Cal afegir a tot això la desestructuració que moltes famílies pateixen sovint i que incideix negativament en l'atenció als avis i als vells. Per bé que s'insisteix sovint, i no manquen raons, que els ancians haurien de romandre en les pròpies llars, envoltats dels fills i dels néts, no sempre es pot assolir aquest ideal que afavoreix certament la continuïtat entre les generacions. Així com, de pobres, sempre n'hi haurà entre nosaltres (Jn 12, 8), per molt que progressi la justícia social i el reconeixement efectiu dels drets humans, també d'ancians solitaris i tal volta desatesos sempre en tindrà la societat. També és una opció de moltes persones majors la de passar els seus darrers anys en un ambient de gent de la seva edat, amb els quals pot compartir millor gusts, aficions i records.

Tot això ha fet que la societat actual s'hagi esforçat a passar del concepte, i del nom i de la trista realitat de l'**hospici**, al de **residència** de persones majors. A Inca, en concret, ha estat gran l'esforç que ajuntament, religioses i elements més sensibles de la societat civil han conjuntat per fer de l'hospici una residència, per fer que la "**cuna**" fos absorbida per **guarderies**, quant i més que a Inca, per una tradició que arranca de 1927, la casa i la institució "**Cuna**" i **Hospici** fossin en el parlar popular, i fins i tot en els papers de la sala, una mateixa cosa.

2. Transformació decidida i nou rumb

El 13 d'agost de 1974 la comunitat que s'anava formant a la Residència d'ancians i casa bressol rebé la visita de la superiora general, Sor Francisca Martorell, que venia a Inca per tal d'organitzar la tasca de la nova comunitat. Endemés de l'Hospici se'n cuidarien de la neteja de la parròquia de Santa Maria la Major i de la "**Cuna**". La comunitat trobà que era molta feina per tan poques Germanes. Només eren quatre i havien de cuidar primerament els 21 asilats de l'Hospici.

L'u de setembre el servei dels bressols quedà obert després de les vacances d'estiu. Sor Margalida Ferrer n'era l'encarregada. Els primers dies acudiren 8 nins, en la segona quinzena de setembre eren 14 i per l'octubre 18 ¹.

Aquell setembre les religioses reberen del regidor encarregat de la casa, Sr. Guillem Domenech, l'esborrany del nou reglament de la residència, que havia elaborat un equip de tres regidors que intentaven formar un patronat per donar un nou ordre a l'Hospici. El text va ser enviat al Consell general de la congregació perquè el revisàs. Així ho féu i el 19 d'octubre remeté a l'ajuntament algunes objeccions al reglament d'organització i

govern de la "Residencia inquense de ancianos". Sembla que la comunitat de la Residència ja tenia notícia d'aquestes esmenes a començaments d'octubre. Tot degué quedar aquí i el dit projecte de reglament no passà endavant ².

Notau, però, que la denominació ha canviat: ja es diu "Residència inquera d'ancians". Així consta des que les Germanes de la Caritat constitueixen comunitat pròpia a l'entitat social i benèfica.

En iniciar-se el 1975 la comunitat comprovà novament l'excés de feina i la incompatibilitat d'horaris per atendre casa bressol i Residència. Després de la consulta a la comunitat, Sor Magdalena Cañellas fou reelegida superiora pel juliol d'aquell any.

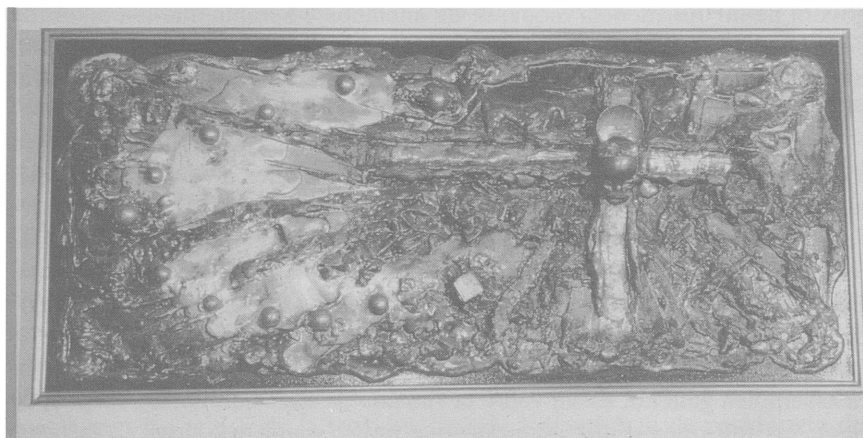
Els dies 2-4 d'agost de 1976 la Congregació va celebrar la primera assemblea general. Es va veure la situació de cada comunitat, després de llegir els informes d'una comissió que havia visitat les cases. L'informe sobre la situació de la comunitat de l'Hospici d'Inca era bastant negatiu a causa de les condicions deficientes de l'edifici (si bé s'hi col·locava un ascensor i s'hi construïa una terrassa) i especialment de les habitacions dels

ancians acollits (habitacions per a 4 o 5 persones amb un únic lavabo). Tampoc el règim alimentari no era satisfactori. Els asilats eren 31, les Germanes eren 4 i una es dedicava a les "cunes". Les religioses estaven sobrecarregades de feina; només tenien una dona de neteja que les ajudava. Deia l'informe que, en aquestes condicions, la casa no es podia mantenir.

Tanmateix la comunitat inquera féu algunes puntualitzacions a l'informe, quan en fou assabentada. Remarcaren la generositat de les carnisseries d'Inca que dos pics per setmana proporcionaven carn a l'Hospici. Les Germanes no vivien en un ambient depriment; això sí estaven sobrecarregades de feina, ja que, endemés de la feina de l'es-

Sor Margalida Frau superiora de la Residència
(1976-1983)

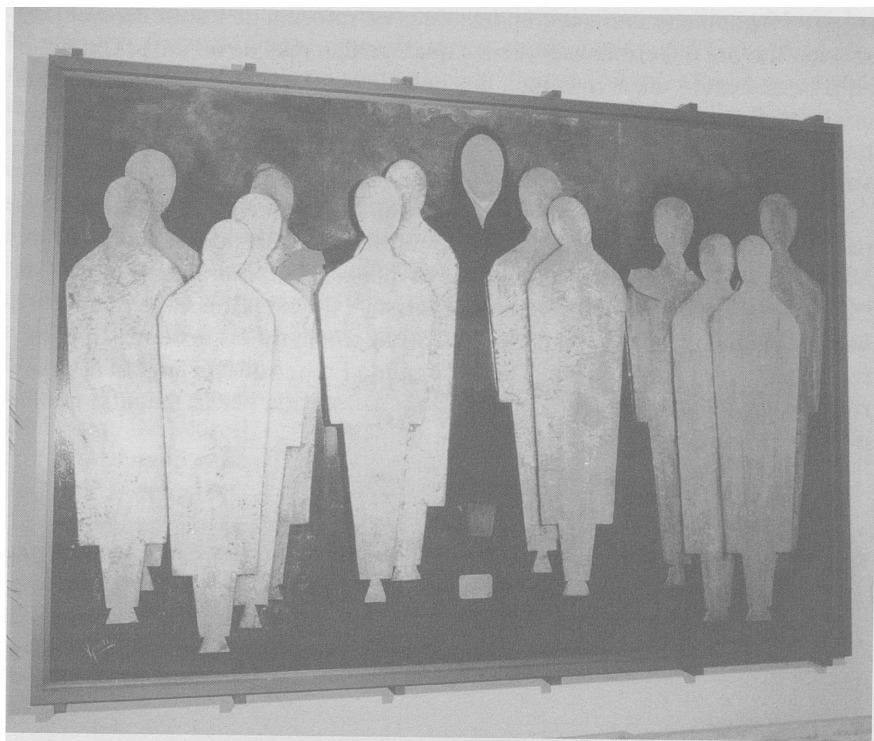
La "Santa Cena", de Valerià Pinell, donada al menjador de la Residència per les festes patronals de 1977. (Foto R. Payeras).

tabliment, es cuidaven de la parròquia i de rentar la roba de les esglésies de Sant Francesc, de Santa Magdalena i de l'església del Mal Pas.

Pel setembre d'aquell any fou elegida responsable o superiora Sor Margalida-Maria de Lourdes Frau Bou (Porreres 1915-Felanitx 1998), que va ser l'ànima de tota la millora i del nou rumb de l'antic Hospici cap a una vertadera Residència o llar d'ancians. Sor Margalida procedia de l'Hospital de Manacor, al qual havia estat destinada el 1964, el 1969 en fou designada superiora i es desteixinà, amb seny i constància, per elevar, en tots els aspectes, la situació de la Residència manacorina. Amb tota aquesta experiència arribà a Inca per aportar un nou impuls i una transformació a la casa que venia a regir. A la dinàmica superiora, sempre li féu costat Sor Maria Gelabert, digna també de figurar en aquestes planes com una de les religioses que han deixat un testimoni eloqüent de servei i de fidelitat.

El 1977 la crònica de la comunitat, que anam seguint, esmenta ajudes de religioses d'altres comunitats que vénen a auxiliar la tasca de la residència inquera. El mateix any s'emprenen reformes a l'edifici: es fan 8 habitacions més, se'n reforma una, s'instal·len 4 banys complets, es fa un terrat, es posa un ascensor (regalat per l'esposa del batle Fluxà, la Sra. Isabel Bestard Oliver), s'obri una bugaderia amb noves màquines de rentar; es reforma una sala d'estar.

Per les festes patronals, el pintor català, resident a Inca Valerià Pinell (Villalba dels Arcs, Tarragona 1922-Inca 1983) regala un quadre de la santa Cena al menjador de la casa i fa un donatiu generós a la institució. Pel Dijous bo es fa la primera qüestació en pro de la Residència, que apor-

"Germanor", obra de Valerià Pinell, donada a la Residència "Miquel Mir" el 30 de juliol de 1980, en homenatge a les Germanes de la Caritat al servei dels ancians. (Foto R. Payeras).

ta 214.000 ptes.

Pel novembre sorgí la idea de fer una campanya per apuntar socis que col·laborassin en la tasca benèfica. La comissió promotora era constituïda pel batle Sr. Antoni Fluxà, pel regidor Sr. Guillem Domenech, pel rector de Santa Maria la Major Mn. Joan Lliteras, per Mn. Joan Coli, per la superiora de la Caritat Sor Francisca Ribas i pels periodistes Antoni Pons i Guillem Coll.

El 1978 la festa dels Reis aportà molta d'alegria a la casa ja que els ancians foren esplèndidament obsequiats pel poble. També s'adquirí un televisor en color, i màquines de rentar plats i de planxar.

El 1979 va veure el canvi democràtic a l'ajuntament d'Inca. El primer batle de la nova època va ser el Sr. Jaume Crespí que el 26 d'abril començà a fer de president de la Residència. N'era regidor encarregat el Sr. Joan Morell.

Aquell any començaren les obres de reforma de l'antic Hospici. El servien llavors 6 Germanes, 4 de les quals tenien més de 60 anys. Cal notar aquí la manca de vocacions que, des dels anys 60, patia la Congregació; la crisi s'havia accentuat encara les dècades del 70 i del 80, i es manté en l'actualitat, motiu pel qual el consell general de la Caritat el 1999 decidirà llevar la comunitat de la Residència d'Inca.

Pel juliol de 1980 la novetat és que les Germanes, en dos torns, es prenen uns dies de vacances. El 30 de juliol, en la festa dels sants Patrons, Valerià Pinell entrega un altra obra seva a la casa, un mural amb el títol de "Germanor". A l'acte de lliurament, l'artista explicà el missatge que l'obra volia transmetre: una Germana de la Caritat emparant els ancians. Li donaren les gràcies el batle Crespí i Sor Margalida Frau. Aquesta augurà al generós donant que recobràs aviat la salut, ja malmenada per la malaltia que el duria a la mort el 1983.

La capella, sempre florida, a punt per l'oració i la missa dels dissabtes horabaixa.

Pel setembre d'aquell 1980 el vicari episcopal de la III zona, Mn. Llorenç Sastre, començà a ser el capellà de la Residència, substituint el que fins llavors ho havia estat, Mn. Joan Coli. El 5 de novembre Mn. Llorenç

Sastre beneí la nova capella, amb assistència del clero de Santa Maria la Major, dels Pares de Sant Francesc i de les representants del Consell general de la Caritat. Hi eren presents el batle Jaume Crespí, alguns regidors, entre els quals el Sr. Joan Morell, i el delegat a Inca de la Caixa d'Estalvis "Sa Nostra", el Sr. Miquel Ferrer amb la seva esposa, la Sra. Catalina Vallori, que tant havien fet i encara farien per la Residència. En aquesta capella s'obriren unes portes per comunicar amb la sala del costat i engrandir-ne així la capacitat; la reforma quedà enllestida el 30 de juliol de l'any vinent.

Mn. Llorenç Sastre Llull fou capellà de la Residència tot el temps que residí a Inca com a vicari episcopal de la zona III. Des de 1981 li ajudà i el substituï, quan era absent, en la celebració de la missa dels dissabtes horabaixa el prevere inquer Mn. Bartomeu Genestra Martorell, que esdevengué capellà de la casa el 1985. En el 2000 ha rebut el nomenament oficial, com a capellà de la Residència, signat pel bisbe Teodor Úbeda.

De Nadal a Reis, entre 1980 i 1981, una vegada més el poble demostrà el seu amor i simpatia envers els ancians de la Residència.

El 30 de juliol de 1981, com ja era costum els anys anteriors, autoritats i poble, en sortir de la missa solemne dels Sants Abdon i Senén, compartiren una estona de festa en la llar inquera dels ancians. Després "Sa Nostra" convidà residents i

Planta baixa, espaiosa i oberta al sol. (Foto R. Payeras).

autoritats a dinar a un celler. En aquest dinar el batle Crespí anuncià la seva dimissió. Donà les gràcies a la Residència, que no li havia causat problemes; s'ha fet una obra de 8 milions, dels quals es deuen ara només 740.000 ptes. Digué que el batle que entraria s'havia de preparar perquè Sor Margalida Frau només tenia un ideal i inquietud, que era la tercera edat, i que no s'aturaria fins que ho aconseguís tot pels seus germans necessitats; per les Germanes no demanava res. La superiora agrai les paraules al batle sortint.

Per l'agost, fou elegit batle el Sr. Antoni Pons Sastre (Moscarí 1919-Inca 1998), que ja havia demostrat el seu interès per la Residència, preocupació i afecte que continuaria demostrant mentre mantengué el seu càrrec, fins a 1991. Pel setembre el regidor Sr. Joan Llabrés començà a ser el delegat de l'ajuntament per a la Residència, en substitució del Sr. Joan Morell.

Pel Dijous Bo es recaptaren donatius per pagar el deute de les obres.

El dia de Nadal, batle i regidors felicitaren les Germanes i els residents a l'hora del dinar. El batle Pons elogià la tasca de les religioses en bé del proïsme desvalgut, desitjant pau i alegria a tothom i que “Déu els ho pagui”.

El 1982 “Sa Nostra” regalà les portes metàl·liques i els vidres dels dos pisos i de la planta baixa. Pel juny visità la Residència el ministre de treball, Sr. Santiago Rodríguez Miranda, que havia vingut a Inca a inaugurar l'aula de la tercera edat.

Per les festes dels Sants Abdon i Senén, el batle Antoni Pons i la Sra. Francisca Gilabert, viuda de Mir, descobrien una làpida devora el portal de la casa, que li donava el nom de “Residència Miquel Mir”. També s'havia col·locat una altra làpida en memòria del patrocini amb què “Sa Nostra” havia afavorit la Residència ³.

El consistori d'Inca havia decidit per unanimitat posar el nom de Miquel Mir a la Residència d'ancians en el ple del proppassat 15 de juliol. En aquesta mateixa sessió s'havien presentat els estatuts de la fundació pública del servei de la Residència d'ancians d'Inca, de què parlaré més envant ⁴.

Amb un nom nou i amb una sensibilitat nova, començava una nova etapa en aquesta institució inquera.

3. Esllanguiment i desaparició de la “Cuna”

Com diran els Estatuts de la Residència de 1982, els serveis, tan escaients el 1927 del servei municipal dels bressols, en el transcurs dels darrers anys havien estat eclipsats i com absorbits per centres privats d'en-

senyança, jardins d'infància i preescolar i per les guarderies infantils. Aquestes, efectivament, sorgien dins la societat occidental no solament per als infants de mares obreres, sinó en general per totes aquelles mares que exercien una professió fora de la llar.

El 25 d'agost de 1977 quedà suprimida la comunitat de la Caritat a la parròquia de Crist Rei, que s'hi havia establert el 1960, per bé que el servei de les Germanes ja era present a la barriada des de 1948 ⁵. Quatre Ger-

manes passaren a residir a la nova guarderia "Toninaina" que la Sra. Catalina Rosselló inaugurava precisament aquell mes d'agost de 1977, per a infants fins a tres anys.

En obrir-se la nova guarderia, el Consell de la congregació ja pensava, com de fet succeí, que l'antiga "Casa Cuna", que compartia des de 1945 edifici amb l'Hospici dels vells, perviuria per poc temps; deien que romandria oberta fins que tengués matrícula ⁶. En la planta baixa, ocupada pels bressols abans, s'hi va construir el nou menjador de la Residència i es preveien noves ampliacions d'aquesta. Per això l'antiga "cuna" del carrer de Sant Francesc es traslladà a la planta baixa de la Clínica Ferrer, que ja no funcionava com a centre mèdic, prop de la Gran Via. Aquí la casa bressol restà oberta com a dos anys i es va tancar entre 1978 i 1979 ⁷.

Prepararen la nova guarderia "Toninaina", des de juny a setembre d'aquell 1977, la superiora de la Caritat Sor Francisca Ribas i Sor Antònia

La Sra. Francisca Gilabert descobreix, amb el batlle A. Pons, la làpida que dona el nom del seu marit a la "Residència Miquel Mir".

Entrada principal de la Residència.

Miralles. Pel setembre s'hi incorporaren les joves puericultores Sor Catalina Alcover i Sor Mercè Criado. Les altres dues religioses anaven a fer classe a Crist Rei. Però el 20 d'octubre les religioses tornaren a residir al convent.

Així, a la fi, l'antiga casa de l'Hospici i casa bressol romangué sols com a Residència d'ancians. Entre els anys 1970-1975, s'havien llevat de la Residència els serveis de la Creu Roja. Les noves prestacions de la Seguretat Social havien desplaçat les atencions de la casa de socors, inaugurada el 1927.

Quan les Germanes de la Caritat deixaren la guarderia "Toninaina", pensaren que seria bo que, en el centre de la ciutat, hi hagués una guarderia per infants de famílies treballadores. Per això, Sor Francisca Vaquer, directora del col·legi de Sant Vicenç de Paül, entrà en converses amb el batle Crespí per instal·lar una guarderia al Mercat cobert. Però, per diverses raons, el projecte no prosperà.

4. Els Estatuts de 1982. La “Fundació de la Residència Miquel Mir”

Des que es féu càrrec de la batlia, Antoni Pons cercà la forma d’assegurar la persistència i millora en tots els sentits de la Residència inquera d’ancians. Ell va ser el principal inspirador de la creació d’un Patronat municipal amb aquest fi.

El 28 de maig de 1982, el secretari de l’ajuntament d’Inca signava el seu informe sobre la forma jurídica més adequada per crear una entitat que regís, administràs i fomentàs les activitats i instal·lacions de la Residència d’ancians. La forma legal adequada era, segons el secretari, la creació, per part de l’ajuntament d’Inca, d’una fundació pública de servei de la Residència.

L’ajuntament d’Inca aprovà els Estatuts de la fundació pública del servei de la “Residència Miquel Mir” el següent 19 d’agost, que ja havien estat presentats al consistori, com he dit, al ple del proppassat 15 de juliol ⁸.

En el preàmbul s’esmenta l’establiment, des de 1927, d’una institució benèfica de serveis als accidentats, com a casa de socors, i de “Casa Cuna”. Aquests dos darrers serveis han estat absorbits per la Creu Roja i per centres privats de guarderia. Des dels començaments de l’Hospici -no diu quan va començar a funcionar ⁹ -, les Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paül han assistit les persones majors que hi eren acollides, amb abnegació i sacrifici. Ara es pretén una reestructuració i millora de l’establiment i dels seus serveis, mitjançant la creació d’una Fundació pública, que es regirà pels següents Estatuts.

L’art. 1 canvia el nom antic de “Casa Cuna u Hospicio” pel de “Residència Miquel Mir”. La fundació, amb plena capacitat jurídica, tindrà la responsabilitat del govern, administració, foment, conservació, millora i ampliació de l’establiment (art. 3 i 4).

La Fundació actuarà a través del Patronat i del comitè executiu (art. 5). El Patronat serà integrat pel president, que serà el batle d’Inca, un secretari, el de la corporació municipal, l’intervetor, que també serà el de l’ajuntament, i els vocals. Els vocals nats seran: el regidor delegat per a la tercera edat, un representant de cada partit o grup polític del consistori, el rector de la parròquia d’on estigui situada la Residència, el metge titular més antic, la superiora de la comunitat religiosa.

Quant a aquesta comunitat, s’estableix que la superiora general de la Congregació designarà lliurement les religioses que han de cuidar la Residència.

El Patronat s’ha de reunir anualment en junta ordinària (art. 6-9).

Formen el comitè executiu el batle, el regidor delegat i la superiora

ra de les religioses. Aquests tramitaran les altes i les baixes dels ancians acollits a la Residència, designaran el personal subaltern, administraran les despeses ordinàries... Es reunirà cada mes (art. 10-12).

La gestió ordinària de la Residència s'encomana al regidor delegat (art. 14).

Els art. 20-26 regulen l'admissió a la Residència. Tenen preferència els nascuts o residents a Inca i els més dèbils econòmicament. El Patronat indicarà quina part de la pensió els residents han d'abonar pel seu manteniment.

El capítol IV (art. 27-37) és dedicat a les Germanes que estan al servei de la Residència. Serà la seva tasca l'assistència, neteja i servei immediat als residents. El seu nombre serà fixat d'acord amb les necessitats i determinat en el contracte signat entre la Congregació i el patronat, el qual les atindrà degudament d'acord amb el contracte. La superiora serà l'única encarregada d'assignar la feina a les religioses. Aquestes disposaran d'un departament independent i reservat per a elles.

Les Germanes estaran assegurades en la Seguretat Social o, si han passat l'edat, per una entitat d'assistència mèdica i quirúrgica (art. 38) i rebran la retribució fixada anualment pel Patronat (art. 39).

L'art. 41 preveu que s'obri una subscripció de socis protectors (art. 41). L'ajuntament contribuirà amb una subvenció anual (art. 42).

Aquesta nova Fundació pública assumeix la titularitat de tots els béns de l'antic patronat de l'Hospici, "Casa Cuna y Casa de Socorro de Inca" (art. 44) ¹⁰.

El 3 d'abril del dit any 1982 el Consell general de la Caritat ja prengué nota de la redacció dels nous Estatuts per part de la junta del Patronat de la Residència d'Inca. Es disposaven a fer un contracte de tres anys ¹¹. El conveni ja estava redactat el 14 de gener de 1983 i llest el següent dia 21 per presentar-lo a la junta. El dia 25 va ser signat pel batle d'Inca, Antoni Pons, com a president del Patronat, i Sor Francisca Martorell ¹². Estipulava que serien quatre les Germanes destinades a la Residència, que es farien càrrec de l'assistència, neteja i servei immediat dels acollits a la "Residència Miquel Mir", segons els Estatuts i el reglament intern. El contracte no obligava les Germanes a fer-se càrrec de la cuina. Les religioses estarien assegurades i tendrien el sou corresponent a la seva categoria professional. El contracte seria renovat cada tres anys i podria ser prorrogat rescindint si hi havia motius en contra. Fou renovat de fet el 25 de gener de 1986 per altres tres anys segons acord del consell general de 3 d'octubre de 1985 ¹³. Després d'aquesta data s'ha mantengut en vigor el contracte, essent quatre o tres les Germanes adscrites a la Residència aquests últims anys.

5. El Patronat i la “Residència Miquel Mir”, des de 1982 fins avui

Des que el 8 d'octubre de 1982 es constitueix el Patronat de la fundació pública del servei de la Residència d'ancians “Miquel Mir” fins al dia d'avui, les vicissituds, la transformació i la millora creixent d'aquesta institució inquera és consignada en les actes del dit Patronat, que anirem seguint ¹⁴.

5.1. Mantenint la Residència i consolidant-ne la modernització

Presidí la constitució formal del Patronat el batle Antoni Pons que n'era també president. El Patronat era format per Joan Llabrés Amengual, regidor delegat per a la tercera edat; per Pedro Ballester del Rey, en nom de “Coalición Democrática”; per Mn. Joan Lliteras Miralles, rector de Santa Maria la Major; per Pau Tarongí Fuster, metge titular més antic d'Inca; per Sor Margalida Frau Bou, superiora de la comunitat de religioses al servei de la Residència; per Jaume Beltran Riera, representant d'”Unión de Centro democrático”.

A la sessió del 17 de desembre del mateix any, es comunicà la subvenció de deu milions concedida pel Ministeri de treball ¹⁵; s'acordà que començassin les gestions oportunes per adquirir les finques de la illa de la Residència per tal d'ampliar-la. També s'acordà vendre finques que eren propietat de la Residència. Finalment es decidí fer el contracte entre la Congregació de les Germanes de la Caritat i el Patronat, de què ja he parlat. A la sessió següent, del 25 de gener de 1983, assistiren les conselleres de l'esmentada Congregació, Sor Pilar Bosch i Sor Margalida Moyà, en representació de la Superiora General. Les actes inclouen el contracte signat per aquesta i el president del Patronat amb data d'aquest dia.

El 26 d'abril del mateix any es pren nota del donatiu de la Caixa d'Estalvis “Sa Nostra” d'un milió denou mil ptes. per a fer la façana de l'edifici. El Patronat acorda fer campanya de captació de socis, de vendre finques de la Residència en subhasta. S'agraeix el fil musical que ha estat instal·lat amb un donatiu anònim d'un benefactor.

El següent 29 d'agost la Junta expressa l'agraïment a Sor Margalida Frau l'exemplaritat amb què ha dirigit la Residència des de 1976. Ja he assenyalat el gran dinamisme d'autèntica caritat que Sor Margalida va desplegar, amb seny i constància, per millorar en tots els sentits la Residència, per fer-ne una llar d'ancians d'acord amb el progrés dels temps moderns. La superiora deixava Inca per anar a la Institució palmesana de Natzaret, on continuà amb tota dedicació la seva tasca a favor d'al·lots amb problemes familiars. Va ser a Natzaret que va celebrar les seves noces d'or amb la pro-

Sor Margalida Frau homenatjada a les seves noces d'or per l'Ajuntament d'Inca (31 d'octubre 1989).

fessió religiosa el 31 d'octubre de 1989. L'ajuntament d'Inca se'n recordà prou d'ella i la va homenatjar entregant-li una placa de reconeixement per mans del batle Antoni Pons.

L'ajuntament d'Inca també va reconèixer públicament, el dia dels sants Patrons de 1984, la labor abnegada d'una altra religiosa, de Sor Aina Massanet, que des de 1973 servia la Residència com a cuinera. Li va entre-

gar un quadre amb l'escut d'Inca on es llegia aquesta dedicatòria tan expressiva: "A Sor Aina que fa menjar de casa rica a una residència humil".

A la sessió del 13 de desembre del mateix any s'acordà adquirir una màquina de rentar i d'assecar la roba.

La Junta del Patronat, el 4 de març de 1985, aprovà la construcció d'una nova habitació i agraí l'entrega de quadres i mobles que ha fet a la Residència el "Círculo de arte y cultura" de la ciutat. L'adquisició i muntatge de la cuina nova és aprovada el següent 16 de juliol. Aquest dia també s'aprova la compra d'edificis veinats.

El 3 d'abril de 1986 la Junta acorda renovar el contracte amb les religioses, que seria signat el següent dia 25.

També el dit 3 d'abril la Junta expressa el més profund condol per la mort, el passat dia 17 de març, en accident de trànsit de les Germanes de la Caritat que estaven al servei de la Residència: Sor Isabel Bonnín, Sor Maria Vadell i Sor Rosa Ferrer (aquesta morí el següent dia 18). Sofriren l'accident quan tornaven de Porreres, on havien assistit al funeral del pare

Sor Aina Massanet rep l'homenatge del batle d'Inca en les festes patronals de 1984. A la dreta, el rector Mn. Sebastià Salom.

de la superiora de la Residència, Sor Jerònima Gornals. També quedaren greument ferides Sor Aina Massanet i Sor Catalina Camps, que hagueren d'interrompre la seva estada a Inca. L'accident va commoure profundament la Congregació i tots els inquers. Les proves de condol foren molt nombroses a la Residència. El funeral, que el 19 de març concelebrà el bisbe de Mallorca Teodor Úbeda amb 40 preveres, a Santa Maria la Major, va ser un testimoni sentit i multitudinari de l'agraïment de tota la ciutat al servei de les Germanes als ancians d'Inca. La Congregació es preocupà tot d'una que el seu servei a la Residència no quedàs estroncat o minvat per aquestes morts. El Consell general es reuní dia 20 per tractar aquest problema urgent; destinà a la Residència Sor Catalina Sansó, Sor Catalina Riera i Sor Antònia Fuster ¹⁶.

A la dita sessió del 3 d'abril, la Junta del Patronat acordà comprar un cotxe nou R 6 a les Germanes i agrai especialment la rapidesa amb què la Congregació havia solucionat el problema del personal al servei de la Residència.

El 3 d'abril de 1987 la Junta acordà adquirir un aparell de vídeo per als residents. El batle Antoni Pons reiterà el següent 17 de juliol les gràcies a les religioses.

El 8 de març de 1988 la Junta fixà en el 75% el percentatge de les pensions que els residents havien d'entregar al Patronat.

El següent 3 d'octubre la Junta acorda prorrogar el contracte a les Germanes de la Caritat des del 25 de gener de l'any vinent. En aquesta sessió, fou present per primera vegada la superiora de la comunitat, Sor Catalina Morey Garí, que ha servit la Residència fins aquest mes de juny.

5.2. Cap a una ampliació de l'edifici

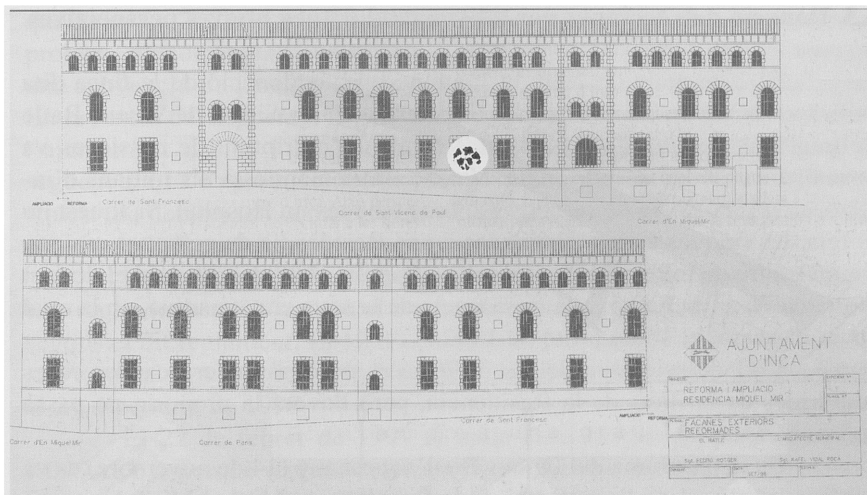
El 7 d'agost de 1991 presidí per primera vegada la Junta el nou batle Jaume Armengol. El delegat per a la Residència, en el nou consistori, seria Antoni Armengol, de les atencions del qual les Germanes sempre m'han restat agraïdes. En aquella sessió s'acordà comprar una màquina de rentar automàtica i la instal·lació d'aire condicionat al menjador.

El 20 de gener de 1994 la Junta decideix l'adquisició de diverses finques que confronten amb la Residència: les que duen el número 46, 58, 60 i 66 del carrer de Sant Francesc i la del número 7 del carrer de Miquel Mir.

El 25 de setembre de 1995 el nou batle, Pere Rotger, presidí per primera vegada la Junta del Patronat. El nou regidor delegat per a la Residència seria Antonio Moreno Guillén. En aquest període cal subratllar

la preocupació per la Residència també del regidor d'Acció Social Bartomeu Cabrer Reus, que tant sabé valorar el treball de les religioses. En la dita sessió la Junta prengué nota del donatiu, ofert per a la Residència, de la Fundació Alzina per un total de 170 milions de pessetes. Aquest donatiu introduïa nous elements i possibles canvis. Es podia pensar en l'ampliació de la Residència, que podria dur el nom simplement de "Residència municipal d'Inca" (amb una làpida d'agraïment dedicada a Miquel Mir i a la Fundació Alzina), en el canvi d'Estatuts i de la Junta, que hauria de tenir un representant de la Fundació Alzina.

Aquesta Fundació benèfica particular havia estat constituïda el 16 de gener de 1980 per la Sra. Antònia Alzina Llabrés, que morí el següent 15 de març. Deixà la finca de Son Bordils per fer una Residència per a persones majors i nomenà president de la Fundació Mn. Baltasar Soler Serra. Aquesta entitat benèfica començà a funcionar el 1993 i tractà primerament de fer a Inca una Residència pel seu compte, projecte que, per diverses raons, no anà endavant. Va ser llavors quan la dita fundació entrà en converses amb el Patronat de la Residència "Miquel Mir" per aportar-li una quantitat considerable de diners de la primera venda de Son Bordils. La incorporació d'un representant de la fundació Alzina en el Patronat de la Residència inquera encara es troba damunt la taula de converses, ja que des de 1995 ha estat obstaculitzada per membres de l'oposició a l'ajuntament.

Plànols de les noves façanes (Dijous Bo 1996)

Vicenç Batle, acompanyat de batle Pere Rotger i de Sebastià Balaguer el 3 de maig de 1996 en l'acte de donació de dues finques per a l'Hospital d'Inca.

5.3. Donació dels terrenys per a l'Hospital d'Inca i noves perspectives

El 2 de maig de 1996 la Junta acceptà la donació de la finca dita “s’Era vella” i Son Garí, devora la carretera vella de Sineu, de Vicenç Batle Beltran amb destinació a l'Hospital d'Inca. L'escriptura de cessió es va formalitzar l'endemà, 3 de maig. Vicenç Batle manifestà als mitjans d'informació el seu desig de sempre que Inca tengués un Hospital. Si aquest no es feia, les finques serien destinades a una Residència de persones majors, o a un centre de minusvàlids. Pocs dies després, el 23 del dit mes, el donant morí, als 70 anys d'edat, a la Residència de la seva ciutat nadiua, en la qual havia ingressat el 16 de juliol de 1992.

L'11 de setembre del dit 1996 ja es proposà enderrocar les cases adquirides de la illeta de la Residència, però llavors la proposta no passà endavant.

En el programa del Dijous Bo d'aquest any (14 de novembre) es va publicar el plànol de l'ampliació de la Residència “Miquel Mir”. La motivació que se'n feia demostra fins a quin punt ha evolucionat la mentalitat,

des de principis de segle, fins avui. Es constata “l’evolució del model clàssic de centre residencial (destinat a servir d’habitatge permanent a persones majors que no podien satisfer les seves necessitats d’atenció d’altra forma) cap al model del que s’anomena centre sociosanitari (definit com a centre d’allotjament per a persones majors que necessiten atencions sanitàries de llarga durada i que és gestionat a partir de programes de serveis socials”. S’afirma que l’ampliació de la Residència no solament ha d’afectar l’estructura física, sinó que ha d’evolucionar cap a aquesta línia sociosanitària. Els inquers “volem tenir una residència ampliada, remodelada i digna per tal que els nostres majors tinguin una convivència agradable”.

Cal fer notar aquí que en iniciar-se les obres de l’ampliació, la Residència quedà reduïda en la capacitat per acollir residents. En nombres absoluts, podem dir que ha passat últimament de 45 residents en els anys 80, a 32 que és el nombre d’aquests darrers anys, sempre amb majoria d’homes. Encara no es pot assegurar quina serà la capacitat de l’edifici ampliat i renovat per acollir residents. També podem afegir que es pensa a donar el caràcter d’“assistida” a la nova Residència, amb possibilitat d’ingressar persones invàlides.

El 30 de desembre de 1996 s’acceptà la donació de la Fundació Alzina, i es presentà a la Junta el projecte d’ampliació i de reforma de la Residència. S’adjudicaren les obres d’enderrocament de les cases de devora la Residència, fora d’una al carrer de Miquel Mir, que a la fi no s’avia adquirit. El següent 3 de març de 1997 el projecte d’ampliació i reforma, que pujava a 205.939.926 ptes., rebé l’aprovació de la Junta, com també el projecte d’equipament i mobiliari, que era de 34.672.007 ptes. S’anuncià una subvenció de part de la Conselleria de Presidència del Govern balear. En la sessió del següent u de juliol es va donar llum verda el conveni entre l’ajuntament d’Inca i la dita Conselleria per ampliar la Residència. El següent dia 17 s’aprovà també un préstec subscrit amb “Sa Nostra”. També aquest dia decideixen començar els tràmits per adjudicar les obres de l’ampliació de la Residència.

El 12 de setembre es presentà el Reglament d’admissió econòmic i de règim interior i s’aprovà el contracte que cada resident havia de signar segons el dit reglament. El 10 d’octubre s’adjudicaren les obres a l’empresa Ferroviària S.A. per 158.643.000 ptes. Les obres eren a punt de començar el 21 d’octubre de 1998.

El 22 de febrer de 1999 el batle Pere Rotger proposà autoritzar l’INSALUD perquè realitzàs els estudis geotècnics necessaris amb vista a la construcció de l’Hospital d’Inca, en les finques que la Fundació posseïa per donació de Vicenç Batle Beltran, de 3 de maig de 1996. La proposta fou

aprovada per unanimitat. En aquella sessió, la Junta conegué les dificultats que posava l'empresa contractada per acabar les obres.

El 23 de juliol presidí accidentalment la Junta la Sra. Magdalena Cantarellas Llompart, que era la nova regidora delegada per a la Residència. S'hi presentà el pressupost de la Fundació per a l'exercici de 1999. El 30 de setembre la Junta fou informada que s'havien signat els documents de resolució de contracte que tres persones mantenien sobre les finques donades per Vicenç Batle i on era previst edificar l'Hospital d'Inca.

El següent 16 de desembre, el P. Jaume Puigserver Capellà T.O.R., membre nat de la Junta com a rector de Santa Maria la Major, demanà a la Junta que interpretàs el sentit de la presència en el Patronat del rector de la parròquia on radica la Residència, per tal d'evitar qualsevol confusió sobre qui és el responsable de la pastoral de l'Església catòlica en la institució. Els reunits consideraren invariables les raons per les quals el dit rector era present en la Fundació; ell havia de continuar essent l'únic titular de la direcció superior de les tasques religioses catòliques dins la Residència. També en aquesta sessió es tractà del problema de la paralització de les obres, per part de Ferrovial.

5.4. Les Germanes de la Caritat se'n van

Pel novembre ja es coneixia la decisió de la Congregació de les Germanes de la Caritat de deixar els seus serveis a la Residència durant l'any 2000. Per això a la sessió de la Junta de 28 de gener d'enguany s'acordà fer un acte d'homenatge i comiat a les Germanes de la Caritat, amb la senzillesa que elles demenaven, amb l'entrega d'aquesta monografia que descriu la història de la presència de la congregació mallorquina de Sant Vicenç de Paül en els antics casa bressol i Hospici, en la Residència, renovada aquests darrers anys, que la ciutat i tants de benefactors generosos han posat a disposició dels nostres ancians.

No hi ha hagut cap altre motiu, més que el de la falta de vocacions, que hagi posat fi a la presència de les estimades Germanes de la Caritat. Ja la crònica de les Germanes dels anys 1974-1981 i següents demostrava que era massa la feina per a tan poques religioses. Però elles seguien cap envant, malgrat les estretors que arrossegaven des de la postguerra, quan es fundà l'Hospici el 1945, impulsant amb el coratge d'insistir sempre a les autoritats municipals perquè posassin remei a tantes necessitats, perquè millorassin una Residència que per tants de motius, segurament més en els temps que correm, era necessària per a Inca. Molts han estat els qui han promogut el pas de l'Hospici vell (certament de mala anomenada per les

Part nova de la Residència ampliada: façanes als carrers de Sant Francesc i d'en Pons (Foto R. Payeras).

condicions miserables) a la nova Residència i llar d'ancians. El canvi no ha estat just de nom. La caritat maternal de les religioses ha jugat un paper de primera magnitud en tota aquesta transició. Al cap i a la fi, s'han mantingut feels a la curolla que ja expressà el seu fundador, Mn. Antoni Roig: fer feliços aquells que atendien en els darrers anys de la vida.

D'horari no n'han tengut, solament el de l'esment dels seus esti-

El prior de Lluç fa homenatge a l'antic blavet centenari, Joan Magrinyà.

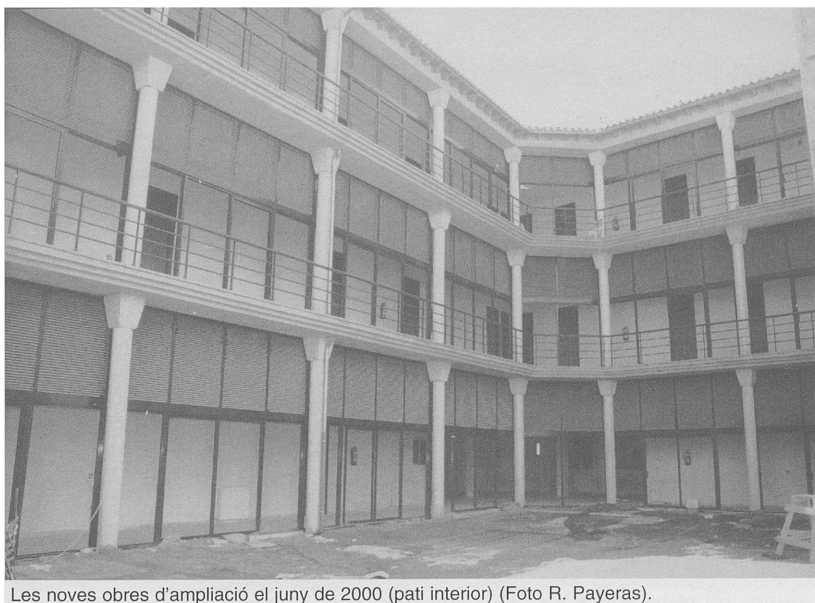
mats vellets i velletes. Els han sabut acompanyar i atendre en les festes i en els dols, en els aniversaris sonats com el de Joan Magrinyà Roig (Inca 1895-1997) que, en la Residència, on havia entrat el 20 de març de 1987, complí cent anys el 16 de gener de 1995. La Residència li dedicà un llibre de firmes, encapçalat per la del batle Jaume Armengol.

Les religioses han proporcionat als residents el consol de l'amistat, de l'atenció acurada i de la fe cristiana. Els han atès espiritualment i corporalment, sempre amb la col·laboració dels rectors d'Inca, Mn. Joan Lliteras, Mn. Sebastià Salom, P. Jaume Puigserver; amb els capellans que més directament han servit la Residència, Mn. Joan Coli, Mn. Llorenç Sastre, Mn. Bartomeu Genestra. La missa dominical dels dissabtes horabaixa, celebrada primer en la capella, ara, per mor de les obres, en el menjador, ha alimentat, amb el seu caràcter familiar i íntim, el ritme normal de la fe cristiana, viscuda en l'Eucaristia, dels qui tresquen el darrer tram de la vida, mantenint o reviscolant fins i tot, les conviccions religioses que la llar i la parròquia els havien encomanat des de la infantesa. A una d'aquestes missses del dissabte horabaixa, el proppassat 16 de juny, les religioses feren el seu comiat íntim, rebent les proves d'afecte del rector de Santa Maria la

Major, del batle, del capellà de la casa i de tots els residents.

En els moments de sana expansió i diversió, també les Germanes han estat, amatents i rioleres, al costat dels seus ancians. En les excursions, en les desfresses de carnaval, en les festes. Sobretot cada any, la festa dels sants Patrons Abdon i Senèn ha posat en relleu l'afecte de la ciutat per als residents. Els batles, els regidors i les altres autoritats, després de l'ofici solemne a la parròquia major, han brufat la festa a la Residència. De fet la casa bressol i de socors primer, i més envant llar d'ancians, casa ja emblemàtica en la història d'aquests cent anys de ciutat, ha celebrat inauguracions i homenatges sempre en la festa major inquera del 30 de juliol. Recordem el 1927, 1945, 1953, 1972, 1982. També enguany: el merescut agraïment de l'ajuntament, de les parròquies inquieres, de tots els ciutadans d'Inca, a les Germanes i a tota la Congregació en el comiat de la seva tasca de Caritat a la Residència. Que en sigui bona recordança aquesta monografia que avui la ciutat i la Fundació de la "Residència Miquel Mir" els ofereix i que aplega **cent anys de caritat a Inca**, dels quals en bona part elles n'han estat constructores i animadores.

S'han escolat, efectivament, **cent anys de caritat**, apreciada i

Les noves obres d'ampliació el juny de 2000 (pati interior) (Foto R. Payeras).

anhelada ja en el pla de l'Hospici i Hospital de 1900, que volien dedicar a Sant Vicenç de Paül i encarregar a les Germanes mallorquines que duen el nom del gran apòstol de la caritat. Són cinquanta anys, de 1927 a 1977, tenint esment als bressols dels infants d'aquelles mares que acudien a les fàbriques per guanyar-se el pa, quan anava surant una nova situació laboral i familiar en una ciutat cada cop més industrial i feïnera. Són 55 anys, des

Un dia d'excursió.

de 1945, de dedicació als ancians, nit i dia i tant de temps sense vacances, suplint sovint l'afecte dels seus, adaptant els darrers anys l'asil a reptes i reclams de la societat actual. Són una petjada centenària de caritat que s'ha imprès en la història de la nostra ciutat, que en el pas del segle XIX al XX, va veure florir la glòria del títol de ciutat, i la il·lusió, a la fi assolida, d'una llar per als ancians i també d'un Hospital, que sembla que, a la fi, Inca també aconseguirà en el segle XXI.

Les nostres "monges negres" deixen per sempre en la nostra ciutat el testimoni heroic d'una caritat propera, desinteressada, maternal i fraterna, que elles saben que és just un reflex de l'amor de Déu, Pare amb entranyes de mare per a tots els seus fills, especialment per als més petits i desvalguts.

6. Memòria de les Germanes que han servit els bressols i els ancians d'Inca

A l'hora de dir adéu, en la Residència de persones majors d'Inca, a les Germanes de la Caritat, serà bo fer memòria agraïda de totes les qui, des de 1927, han estat al costat dels inquers i inqueres que han necessitat, d'una forma peculiar i per diversos motius, la caritat entranyable i propera, la caritat que ve de Déu, d'un Déu que és ell mateix caritat (1 Jn 4, 16). Hi han estat en un edifici que començà amb poca volada, que prosperà gràcies a tants d'esforços, entre els quals no varen ser menors els de les religioses que sempre han cercat el benestar sobretot de les persones majors que, sovint de mal grat, antany havien d'acudir a l'Hospici. Les Germanes han treballat ferm per fer enfora la imatge del vell Hospici i transformar-lo en una Residència cada cop més "humana", cada vegada més una llar agradable on cada persona major se senti fraternalment i maternalment acollida. Han aconseguit, en molts de casos, que entrar a la Residència no fos considerat una desgràcia sinó una oportunitat, i gairebé un privilegi, per passar en pau i amb bona atenció els darrers anys de la vida.

Un bon grup de Germanes que han servit la casa bressol i la

Festa nadalenca amb el capellà actual, Mn. Bartomeu Genestra.

Residència han estat acollides pel seu Espòs, Jesucrist, a les noces eternes (Mt 25, 1-13), com a serventes bones i feels (Lc 12, 36-37). Certament aquesta llista no és completa perquè les dades dels llibres de la Congregació sobre les Germanes destinades a aquesta casa comencen a ser fiables a partir del 1974, quan s'hi estableix una comunitat independent de l'altra comunitat del carrer de Sant Francesc. Són aquests els noms de les religioses difuntes que he pogut recollir.

Residentes i residents també fan feina de gust.

Sor Catalina Salvà Noguera, la primera encarregada de la casa bressol el 1927.

Sor Maria Monserrat Salom, vingué a Inca el mateix 1927, procedent de Sóller on havia servit els bressols d'infants des de 1921, any de la seva professió.

Sor Joana Coll Bennàssar, ja esmentada en les planes precedents, resident a Inca des de 1916, des de la seva professió religiosa, fins a la seva mort el 1982.

Sor Jerònima Barceló Sastre, al servei dels bressols de 1928 a 1939.

Sor Maria Garau Gomila, vengué destinada a Inca per a ser la pri-

mera encarregada de l'Hospici el 1945; morí a Inca el 1960.

Sor Maciana Ramis Mascaró, sempre tan apreciada pel seu servei als malalts i als vells, que acabà la seva vida servint la Residència el 1973.

Sor Esperança Ferrà Ferrà, que hi prestà els seus serveis els anys 1971-72.

Sor Francisca Gomila Vicens, que hi residí els 1972-74.

Sor Margalida Frau Bou, que des 1976 a 1983 tant s'afanyà, com hem dit, per transformar i potenciar la Residència. Va ser la segona superiora de la comunitat. Morí a Felanitx el 23 d'octubre de 1998.

Sor Maria Nicolau Artigues va treballar a la Residència de 1978 a 1982.

Sor Francisca Duran Juan (1981-1983).

Sor Maria Obrador Serra (1982-1983).

Sor Rosa Ferrer Torrens (1983-1986).

Sor Maria Vadell Salas (1983-1986).

Sor Isabel Bonnín Bonnín (1984-1986).

Sor Catalina Soler Suñer (1986-1994).

Sor Maria Riera Mas (1986-1987)

Sor Catalina Barceló Morey (1989-1993).

Vet aquí la llista de Germanes que han servit els nins de la casa de bressol o els ancians de la Residència i ara formen part d'altres comunitats. A continuació del nom, he escrit l'any o els anys que dugueren a terme la seva tasca a Inca, i després la comunitat, a la qual pertanyen actualment:

Sor Catalina Siquier Rotger (1939-1959), ajudant del laboratori. Vilafranca.

Sor Antònia Garcia Bordoy (1945-1955), també ajudant del laboratori.

Sor Margalida Servera Nadal (1961). Vilafranca.

Sor Joana Calderon Garcia (1969). Cas Concos.

Sor Margalida Llompart Salvà (1972-1978). Lluçmajor.

Sor Aina Massanet Llitas (1973-1986). S'Arenal.

Sor Margalida Ferrer Salom (1974). Vilafranca.

Sor Maria Ayala Massanet (1974). Vilafranca.

Sor Magdalena Cañellas Cañellas (1974-1977). Va ser la primera superiora de la Residència. Establiments.

Sor Maria Gelabert Cladera (1976-1982). Felanitx.

Sor Magdalena Bauzà Barceló (1977). Vilafranca.

Sor Margalida Llodrà Quetglas (1977). Vilafranca.

Sor Joana Cifre Cerdà (1978). Pollença.

Sor Esperança Tortella Estrany (1978). Son Rapinya.

Sor Francisca Costa Juan (1978-1981). Manchay. Perú

Sor Maria Jaume Caimari (1979-1983). Establiments.

Sor Maria Llull Llull (1981). Vilafranca.

Sor Jerònima Gornals Mestre (1983-1988). Va ser la tercera superiora.

Sor Magina Serra Tous (1983). Vilafranca.

Sor Catalina Camps Mairata (1986). Artà.

Sor Antònia Fuster Aguiló (1986-1988). Col·legi de Sant Rafel (Palma).

Sor Maria Nicolau Llull (1987-1988). Portocolom

Sor Catalina Llabrés Llabrés (1988-1996). Establiments.

Les darreres Germanes que han servit la Residència d'Inca han estat:

Sor Catalina Morey Garí, que ha estat la quarta i darrera superiora, des de l'1 d'agost de 1988.

Sor Catalina Sansó Riera, que ha servit la Residència des de 1986.

Sor Margalida Arbona Pizà, que vengué el 1996 i que a principis d'aquest any 2000 ha deixat la comunitat d'Inca, destinada a la casa de Centcelles.

Sor Aina-Maria Coll Trobat, que s'incorporà a la comunitat de la Residència inquera el 1998 i que, després de les darreres festes de Nadal, passà a la comunitat del Coll d'en Rabassa.

Sor Catalina Morey, la darrera superiora, natural de Vilafranca, i *Sor Catalina Sansó*, manacorina, han estat les Germanes de la Caritat que, després d'anys d'una dedicació total, han tancat la presència de la seva Congregació al servei dels ancians d'Inca.

Adéu a les dues Germanes Catalines.

¹ Dades tretes de l'esmentada crònica de la nova comunitat, començada el 15 d'agost de 1974.

² AGGC, crònica general de la Congregació. En el Llibre III de les Fundacions, f.54v. s'afirma que la data de la remesa de les esmenes és aquesta data que hem escrit, del 19 d'octubre; mentre que la crònica escriu que va ser el 20 de novembre.

³ Quasi totes aquestes dades han estat tretes de la crònica citada a la nota nº 1 i que acaba el 10 d'agost de 1982.

⁴ Vegeu aquesta determinació, presa amb urgència per mor de l'edat avançada de la viuda de Miquel Mir, la Sra. Francisca Gilabert, al llibre corresponent d'actes municipals (15.7.1982).

⁵ P.-J. LLABRÉS, *Les Germanes de la Caritat a Inca*, p. 122-3. Des de 1979 a 1988 el convent de Crist Rei va ser la casa de formació de les postulants i novícies de la Congregació, Ibid. p. 130.

⁶ AGGC, circular de 4.9.1977; Actes del consell general de 1977, f. 195, 200; crònica general, en els dies indicats.

⁷ Notícies facilitades per la Sra. Catalina Vallori.

⁸ Vegeu l'acta d'aquestes sessions al llibre d'actes corresponent de l'ajuntament.

⁹ Sembla que aquest preàmbul entén que el 1927 ja començà a funcionar l'Hospici d'Inca, cosa que, per les dades que hem vist, no és vera.

¹⁰ El text dels Estatuts de 1982, i el certificat de la seva aprovació el 19 d'agost, estan entre els documents que m'han proporcionat les Germanes de la Caritat que serveixen actualment la Residència.

¹¹ AGGC, Actes de 1982, f. 7.

¹² Ibid., Actes 1983, f. 1 i 2. El conveni és guardat a l'AGGC i a l'arxiu de la comunitat de les Germanes de la Caritat de la Residència d'Inca.

¹³ AGGC., Actes 1985, f. 38. També conservat a l'arxiu de les Germanes de la Caritat de la Residència d'Inca.

¹⁴ Per gentilesa del secretari accidental de l'ajuntament d'Inca, Sr. Guillem Corró, i dels seus ajudants, la Sra. Magdalena Llobera i el Sr. Joan Gelabert, he pogut consultar el llibre d'Actas sesiones Patronato Residencia "Miquel Mir". No posaré notes en aquesta part referents als folis d'aquest llibre d'actes que acaba en la sessió del 21 d'octubre de 1998. Continua en les actes escrites amb ordinador, a partir del 22 de febrer de 1999 fins a la del proppassat 28 de gener.

¹⁵ A l'arxiu de la comunitat de la Caritat de la Residència d'Inca, es conserven documents sobre aquesta subvenció. La concessió, des de Madrid, duu la data del 9 d'agost de 1982. La signatura de la Intervenció del Ministeri és del 22 de setembre següent.

¹⁶ Notícies tretes del segon llibre de Crònica de la Caritat d'Inca i de l'AGGC, i del llibre V de la crònica de la Congregació a l'AGGC.

INDEX

Presentació del batle d’Inca	7
Ofrena	9
Capítol I - Els precedents de la Residència per a ancians d’Inca	13
<i>Una llarga tradició de caritat</i>	<i>13</i>
<i>L’antic Hospital d’Inca</i>	<i>14</i>
<i>Un gran projecte d’ara fa cent anys</i>	<i>17</i>
<i>Les Germanes de la Caritat a Inca</i>	<i>20</i>
<i>Un altre projecte d’Hospital per a Inca</i>	<i>23</i>
 Capítol II - Casa Bressol i Casa de Socors	 31
<i>L’Ajuntament promou la nova casa de socors i de bressols per infants</i>	<i>31</i>
<i>Inauguració de la casa de socors i de la casa bressol</i>	<i>33</i>
<i>El “Reglamento de la Casa de Socorro y Cuna de la ciudad de Inca”</i>	<i>34</i>
<i>Les Germanes de la Caritat a la “Casa de Socorro y Cuna”</i>	<i>37</i>
<i>La fidelitat de la Congregació de la Caritat al servei dels malalts i dels nins</i>	<i>38</i>
<i>Les cases bressol: una iniciativa per a le classe obrera</i>	<i>40</i>
<i>Les primeres passes de la casa de socors i casa bressol d’Inca</i>	<i>41</i>
<i>Ferits de la batalla del port de Manacor a la casa de socors d’Inca</i>	<i>46</i>

Capítol III - L'Hospici d'Inca de 1945	49
<i>L'empenta final per establir l'Hospici</i>	49
<i>Inauguració de l'Hospici</i>	50
<i>Germanes de la Caritat també al servei del laboratori municipal</i>	51
<i>XXV aniversari de la "Casa Cuna". "Carrer Miquel Mir"</i>	51
<i>Adaptant i millorant l'edifici i l'atenció als bressols i als ancians</i>	52
<i>Homenatge a dues Germanes de la Caritat (1972)</i>	54
<i>Formant comunitat pròpia (1974)</i>	55
 Capítol IV - D'Hospici a Residència de persones majors	59
<i>Vers una nova sensibilitat</i>	59
<i>Transformació decidida i nou rumb</i>	60
<i>Esllanguiment i desaparició de la "Cuna"</i>	66
<i>Els Estatuts de 1982. La "Fundació de la Residència Miquel Mir"</i>	69
<i>El Patronat i la "Residència Miquel Mir", des de 1982 fins avui</i>	71
<i>Mantenint la Residència i consolidant-ne la modernització</i>	71
<i>Cap a una ampliació de l'edifici</i>	74
<i>Donació dels terrenys per a l'Hospital d'Inca i noves perspectives</i>	76
<i>Les Germanes de la Caritat se'n van</i>	78
<i>Memòria de les Germanes que han servit els bressols i els ancians d'Inca</i>	83

PERE-JOAN LLABRÉS I MARTORELL (Inca 1938). Inicià la seva tasca d'investigació històrica el 1957, amb un estudi sobre els antics gremis d'Inca quan cursava estudis al Seminari diocesà. Fou ordenat sacerdot el 1962. Es llicencià en teologia a la Universitat Gregoriana de Roma el 1963, s'especialitzà en litúrgia a l'Ateneu de Sant Anselm (1963-65). Retornat a Mallorca va adaptar, juntament amb F. de B. Moll, els llibres litúrgics en català per a ús de les diòcesis balears. Des de 1970 és professor de teologia sacramental al Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, del qual ha estat director (1984-1990; 1996-1999). És professor invitat de l'Institut de litúrgia de Barcelona. Col·labora en moltes revistes especialitzades sobre litúrgia i d'informació general i culturals. Ha estat director de la revista "Lluc" i actualment dirigeix "Comunicació", de temàtica teologicopastoral. Des de 1986 és canonge de la Seu de Mallorca i des de 1999 delegat diocesà per al Patrimoni Cultural. Va ser secretari general del Sínode diocesà (1998-99). Des del 1987 ha tengut cura de tres edicions del Nou Testament en català per a les Balears; el 1994 preparà l'edició balear de la Bíblia Catalana Interconfessional. Ha publicat biografies populars de santa Catalina Tomàs, sant Alonso Rodríguez i de la beata Francinaina de Sencelles; una monografia sobre Sant Domingo d'Inca (1987) i una altra sobre les Germanes de la Caritat a Inca (1993). Amb Pere Fullana, publicà el 1997 la biografia del fundador de les franciscanes Filles de la Misericòrdia, Mn. Gabriel M. Ribas de Pina. El 1998 publicà, amb Ramon Rosselló, Inca en la història: 1229-1349. Ara treballa en la redacció de la història de les Germanes de la Caritat (1798-1998). Ha promogut a Inca diverses restauracions d'obres artístiques i ha estat comissari de dues exposicions d'art històric inquer el 1992 i el 1996, de les quals ha editat el catàleg.

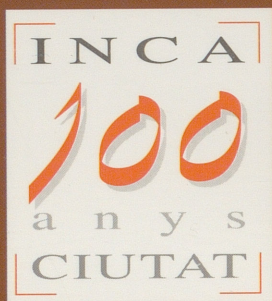
AQUESTA OBRA
 S'ACABÀ D'IMPRIMIR
 A GRÀFIQUES MALLORCA D'INCA
 EL DISSABTE 29 DE JULIOL
 VIGÍLIA DELS SANTS ABDON I SENÉN
 PATRONS DE LA CIUTAT
 DE L'ANY 2000

FRANCESC LLIBRE I MARTÍNEZ (des de 1948) inicià la seva etapa d'investigació científica el 1951 amb un estudi sobre els aspectes geogràfics de l'evolució humana al Mediterrani oriental. Per aquest treball el 1962, es llicencià en biologia a la Universitat Complutense de Madrid (1961) i especialitzà en Biologia a l'Anatomia de Sant Antoni (1963-64). Després a Mallorca va aconseguir, juntament amb F. de B. Moll, els primers treballs en aquest país a nivell de les diferents poblacions. Des de 1970 és professor de biologia experimental al Departament d'Història i Geografia de Mallorca, del qual ha estat director (1984-1991, 1996-1998). És membre corresponent de l'Institut de Biologia de Barcelona. Col·labora en revistes especialitzades sobre Biologia i d'informació general i cultural. Ha estat director de la revista "Natura" i ha participat en el projecte "Comunicació" de temàtica biològica i ambiental. És el autor de nombrosos treballs de la Secció de Mallorca i des de 1999 delegat diocesà per al Patrimoni Cultural. Ha estat president general del Sinode diocesà (1998-99). Des del 1987 ha treballat amb el grup de recerca del Nou Testament al costat de la Sagrada el 1994 presentant l'obra "L'obra de la Sagrada Família" i després "L'obra de la Sagrada Família". Ha publicat biografies de sant Lluís, sant Antoni, sant Joan Baptista, sant Joan Evangelista i de la Santa Trinitat de Mallorca, amb fotografies i altres documents d'interès (1987) i una altra sobre les Cerdanyes de Mallorca (1997). Amb Josep Pons, publicà el 1991 la biografia del fundador de la comunitat de Sant Antoni, sant Antoni de Pàdua. El 1998 publicà amb Antoni Pons, "L'obra de la Sagrada Família" i després "L'obra de la Sagrada Família". Ha estat membre de la redacció de la revista de la Universitat de la Ciència i la Tecnologia. Ha participat a diversos cursos i congressos d'història i geografia i ha estat membre de la comissió de l'art històric des del 1982 al 1998 de les obres de restauració.

AQUESTA OBRA
S'ACABÀ D'IMPRIMIR
A GRAFIQUES MALLORCA D'INCA
EL DISSABTE 29 DE JULIOL
VIRALLA DELS SANTS AEDON I SENEN
PATRONS DE LA CIUTAT
DE L'ANY 2000

AJUNTAMENT D'INCA